Расп.

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 92 (10384) | 1977 чылдың апрель 20, среда | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 хеп.

СҮТ БҮДҮРЕРИН КӨВҮДЕДИР

СЭКП Тыва обкомунуң IV пленуму сүт бүдүрерин чамдык мурнакчы ажыл-агыйларга мөөңнээрин болгаш специализастаарын көрген. Ындыг ажыл-агыйлар механизастаттынган болгаш электрижиттинген, мал чеми-биле долу хандыртынган, бүгү таарымчалыг байдалдар бүрүн тургустунган бүдүрүлгелер болу бээр. Ол сорулгаларны амыдыралга боттандырары — сүт бүдүрерин улам көвүдедири көдээ ишчилерниң ажылындан улуу-биле хамааржыр.

Амгы үеде багай эвес дериттинген болгаш сүт бүдүрерин чылдың-на көвүдедип турар сүт-бараан фермалары бисте эвээш эвес. «Кызыл тараачын» совхозтуң Туран, «Чодураа» колхозтуң Хараал-Тей, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң Дөргүн болгаш оон-даа өске сүт-бараан фермалары мурнакчы дуржулганың школалары болуп турар. Оларның ачызында күрүнеге 738 тонна сүт бирги кварталда пландан ажыр саттынган азы бо чылдың үш айларында саткан сүт эрткен чылдың ол үезинден 536 тонна хөй болган. Ол үениң дургузунда саар инек бүрүзү-ле ортумаа-биле 4,3 килограмм, тодаргайлаарга, 1976 чылдаазындан 0,6 килограмм хөй сүт берип турган. Ниити бүдүрген сүт эрткен чылдың ол үезинден 546 тонна хөй болган.

Кызыл районда «Тииилелге» совхозтуң коммунист Кара-кыс Мижит-Доржу эргелекчилээн № 1 сүт-бараан фермазы 24 тонна сүттү квартал планында көрдүнгенинден хөйнү бүдүрген. Ында саанчы Зоя Ондарның үш айларда сагган сүдү планындан 4196 килограмм хөй азы бир инекке онааштыр 515 килограмм болган. Ол дээрге «Тес-Хем» совхозтуң бүдүн чыл (1976) дургузунда бир инекке онааштыр бүдүрген сүдүнге 127-ле килограмм четпес көргүзүг-түр.

Ук ферма хүн келген тудум-на чаартынып, тудуглар немежип, механизастаттынып турар. Мында социалистиг чарышты организастап, ооң негелдезин күүседип турары база багай эвес. Бирги кварталда чарыштың тиилекчизи болган комсомолчу Күнзенмаа Моңгуш Югославияже аян-чорук кылыр халас путёвканы алган. Өске-даа мурнакчы фермаларда социалистиг чарыштың тиилекчилеринге материалдыг болгаш моральдыг деткимче улуг. Чижээлээрге, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң ийи саанчызы чоокта чаа телевизорлар-биле шаңнаткан. Сүт бүдүрерин көвүдедирде фермаларның бүгү ажылын экижидери биле чергелештир ында ажылчыннарның хей-аъдын көдүрери чугула дээрзи моон илдең-дир.

Бирги кварталдың түңнели-биле алырга, сүт бүдүрериниң болгаш садарының планныг онаалдаларын күүсетпээн район чок, ынчалзажок Тожу, Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Кызыл, Каа-Хем районнарның саткан сүдүнүң хемчээли эрткен чылдың бо үезиниң деңнелинге четпээн. Чамдык ажыл-агыйларда болгаш сүт-бараан фермаларында күш-ажылды сула организастап турары моон илдең. Сүт бүдүрер талазы-биле республикага сурагжып турган «Чыраа-Бажы», «Сүт-Хөл», «Көк-Тей», «Бүрен», «Өөк» совхозтарның бирги кварталда күрүнеге сүт садар планын күүсетпээни маңаа көскү чижек. Чүгле совхозтар квартал планынга 80 тонна сүттү чедир сатпаан. Мооң кол чылдагааны—сүт-бараан фермаларында ажылды четпес организастаанында, ылангыя кышкы үеде малдың ажаалдазын болгаш чемгерилгезин суларатканында, эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин шиңгээтпейн турарында. Ажыл-агыйлар удуртукчулары, тускай эртемниглер бо айтырыгларже кичээнгейни улгаттырар, чогуур хемчеглерни дарый алыр ужурлуг.

«Мал ажылының ажылдакчылары бо чылын улам улуг сорулгаларны боттарының мурнунга салып, оларны шиитпирлээр арга бар деп СЭКП Төп Комитеди санап турар. Ол дугайын Киев областың малчыннарының дуржулгазы илези-биле херечилеп турар. Олар сүткүр малдың продуктулуун болгаш семиртилгеде малдың немелде деңзизин көвүдедир, күрүнеге мал ажылының бүгү продуктуларын садарының планнарын ажыр күүседир, а сүт садар талазы-биле 1978 чылда көрдүнген деңнелди 1977 чылда чедип алыр үнелиг эгелээшкинни үндүргеннер. СЭКП ТК-ның чүүлдүг деп көргени ол эгелээшкинни чурттуң бүгү малчыннарының изин-биле деткиири чигзиниг чок» деп, СЭКП ТК-ның Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарынга Чагаазында айыткан.

Бирги кварталда 6316 тонна сүт бүдүртүнген. Бо темп-биле ажылдаар болза, сүт бүдүрер планның күүсеттинмези билдингир. Ындыг болганда бүгү-ле аргаларны ажыглап, курлавырларны дилеп тургаш, сүт бүдүрерин көвүдедир херек. Саар инектерни эки ажаары, оларга чемнерни ыяап-ла болбаазырадып бээри, суггат-биле долу хандырары, учёт-отчётту болгаш сүттүң шынарын экижидери чугула. Бо бүгү ажылдарны колхозтарның, совхозтарның болгаш сүт-бараан фермаларының боттандырган турарын чер-черде партия организациялары чедип алыр ужурлуг.

СУББОТНИК ТҮҢНЕЛДЕРИ

В. И. Лениниң төрүттүнгенинден бээр 107 чыл болур оюнга тураскаатткан коммунистиг субботник бистиң республикага, бүгү чуртта ышкаш, апрель 16-да болуп эрткен. Субботник эрттирериниң республика штавы ооң эрткениниң түңнелдерин үндүрген.

Субботникке ниитизи-биле 125,1 муң кижи киришкен. Оларның иштинден 48 муң кижи боттарының ажылдаар черлеринге ажылдаан, а 1458 кижи камнап алган чиг-эди болгаш материалдары-биле ажылдаан. Ол хүн ниитизи-биле 610,2 муң рубльдиң продукциязы бүдүртүнген, ооң иштинде үлетпүр продукциязы 209,6 муң рубль болган.

Республиканың ажылчы чоннары беш чылдың фондузунче 173,3 муң рубльди шилчидер.

Ленинчи субботник хүнүнде Тывага 400 тонна даг-дүгү, 500 тонна хөмүр-даш, 230 кубометр чыып эптээр демир-бетон, 422 кубометр дилиг материалдары, 1,6 муң рубльдиң мебели, 304 эжеш хөм болгаш 270 эжеш кидис идиктер, 14,3 муң рубльдиң даараан кылыглары, субпродуктулар-биле кады 10 тонна эът, 2 муң тонна мал үзү бүдүртүнген болгаш 5 муң 319 кубометр токпак белеткеттинген. 2 муң 278 дөс ыяшты олурткан. Транспортчулар 87 муң тонна чүъкту сөөрткен болгаш 22,4 муң пассажирни аргыштырган. 4 километр черниң радио шугуму, 48 километр дурттуг орук септеттинген. 35 погон метр траншеяны каскан болгаш 553 тонна демир кестиндизин чыгган.

Көдээниң ажыл-ишчилери база-ла эки ажылдаан. Тараажылар 15 муң гектар черниң шыгын базырган, 956 тонна органиктиг болгаш минералдыг чемишчидилгелерни шолдерже сөөртүп, төккен. Ийи чүс ажыг гектар чер суггарттынган, 1 муң 332 гектар черни аңдарган. Ол хүн 38 мал кажаазын туткан, 18 кажааны септээн. Ниитизи-биле 14 муң 900 дөрбелчин метр тудуг ханаларын чугайлаан. 8 муң 850 өшкүнү кыргаан, 582 центнер сүттү сагган болгаш 195 центнер немелде деңзини алган. Көдээ черлерде 5 муң 319 кубометр токпакты, 2 муң 375 кубометр тудуг ыяжын белеткээн. 35 километр суггарылга системазы аштаттынган, 340 тонна үрезинни хоранаан болгаш 15 тонна сорттуг үрезинни арыглаан. 15 тракторнуң, автомашинаның техниктиг ажаалдазын кылган, 414 парникти салган.

Ленинчи коммунистиг субботник Тываның ажылчы чоннарының бедик медерелдиин, патриотчу чоруун көргүскен болгаш организастыг эрткен. Ол чорук улуг Ленинниң чагыгларынга, Коммунистиг партияның херээнге шынчы чорукту бадыткаан болгаш СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин чедиишкинниг боттандырар база Улуг Октябрьның 60 чылынга төлептиг ужуражыр дээш калбарган шалыпчы иштиң база бир үлегер-чижээ болган.

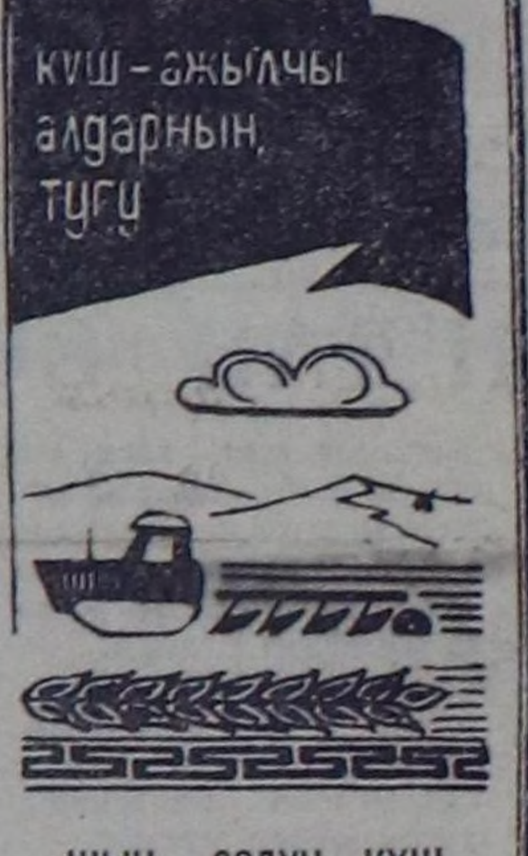

«ШЫН» СОЛУН КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН бөгүн Бертей Доржуевич Саттың чедиишкининге тураскаадып көдүрдү.

Чөөн-Хемчик районда «Тыва» совхозтуң механизатору Бөртей Сат чеди хонук дургузунда 632 гектар шөлдүң шыгын базырган азы хонукта үлүүн ийиден эвээш эвес катап күүседип турган.

Хову ажылдакчылары! Мурнакчылардан үлегер ап, техниканың күчүзүн бүрүн, үе-шакты бүдүрүкчүлүг ажыглаар болгаш ажылды шынарлыг кылыр талазы-биле социалистиг чарышты улам калбартыңар!

Соңгулдаларга белеткел

КОМИССИЯ СОСТАВЫНГА ДЕПШИТКЕН

Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулдаларга белеткел ажылдары Чөөн-Хемчик районда калбарып эгелээн. Бо хүннерде районнуң соңгулда комиссиязының составынга кандидаттарны ажылчы чоннарның коллективтери, хөй-ниити организациялары депшидип эгелээн.

Чадааның автотранспорт бүдүрүлгезинге ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан-хаакчыларның нииити хуралы болган. Районнуң соңгулда комиссиязынга боттарының төлээзи кылдыр олар мурнакчы чолаачы Н. Н. Шоевти бир үн-биле депшиткеннер.

СЭКП райкомунда партия организациязының нииити хуралындан ол-ла комиссияның составынга кандидат кылдыр партия райкомунуң ийиги секретары Т. Ш. Сарыгларны депшиткен. Районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчуларының болгаш специалистериниң нииити хуралы район комиссиязының составынга кандидат кылдыр колхозта бухгалтер Г. И. Ондарны адаан.

(Бистиң корр.)

СЕМИНАР

Чөөн-Хемчик районнуң төвү—Чадаана хоорайга партия эге организацияларының секретарьларының семинар-хуралы болган. Аңаа чер-чер Советтериниң бо чылдың июнь 19-та болур соңгулдаларынга белетиелдер дугайын чугаалашкан.

Семинар-хуралдың киржикчилери чер-чер Советтериниң соңгулдалары-биле холбаштыр партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының сорулгаларын; соңгулда мурнунуң агитас-массалыг ажылдарын калбартып, агитколлективтерниң, агитаторларның, политинформаторларның ажылын идепкейжидериниң чугулазын дугуржуп чугаалашкан.

(Бистиң корр.)

ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

Пассажирлер дажыглаарының болгаш оларның негелделерин хандырарының дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирлерин күүседири дээш социалистиг чарыш Тываның автомобиль болгаш чазаглыг оруктар эргелелиниң Кызылда пассажирлер автотранспорт бүдүрүлгезинде улам калбарган. Бүдүрүлгениң чолаачылары, септекчилери болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары бо чылдың бирги кварталында чедиишкинниг ажылдаан. АТБ үш айларда 7 чартык миллион хире пассажирлерни дажыглап, 10 муң литр ажыг кывар чүүлдү камнап алган.

Чолаачылар аразынга Улуг Октябрьның 60 чылын төлептиг уткууру дээш социалистиг чарышка «Икарус» чолаачылары Ю. Чихачев биле В. Домовскийниң экипажы тиилекчи болган. Ол ышкаш республика найысылалының автобус чолаачыларының бригадири В. Марьясовтуң болгаш В. Васильевтиң удурткан таксичилери ийиги, үшкү черни ээлээн.

ЧУРУКТА: социалистиг чарыштың тиилекчилери чолаачылар Ю. Чихачёв (он талазында) болгаш В. Домовский.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

Кремльге чугаалажыышкыннар

Совет-сирий чугаалажыышкыннар апрель 18-те Кремльде эгелээн.

Совет таладан чугаалажыышкыннарны чорудуп турарлар—СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев;

сирий таладан—Араб Социалистиг чаартылга партиязының (АСЧП) Чиңгине секретары, Сирия Араб Республиканың Президентизи Хафез Асад, АСЧП-ниң Чиңгине секретарының оралакчызы Абдалла аль-Ахмар, АСЧП-ниң регионалдыг удуртулгазының кежигүнү, САР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддам, САР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының экономиктиг айтырыглар талазы-биле оралакчызы Джамиль Шайя, АСЧП-ниң регионалдыг удуртулгазының кежигүнү, САР-ның Профэвилелдериниң бүгү-нииити федерациязының даргазы Махмуд Хадид.

Совет-сирий харылзааларны хөгжүдериниң кол угланыышкыннарын найыралдыг байдалга чугаалажып көрген. Совет Эвилели биле Сирия Араб Республиканың аразында кады ажылдажылга ийи күрүнениң улустарының эрге-ажыктарынга дүгжүп, бүгү-нииити тайбыңны быжыглаарының херээнге, израиль агрессияның уржуктарын узуткаар дээш араб улустарның чөптүг демиселиниң тиилээринге бараан болуп турар дээрзин талалар демдеглээн.

Делегей байдалының дугайында санал-онал солчур үеде Чоокку Чөөн чүкте байдалга, дүшкүүрлүг чоруктуң айыылдыг одаан чайладыр дээш демиселге база бүгү талалыг болгаш чөптүг политиктиг шиитпирлээшкинни чедип алырынче онза кичээнгейни салган. Ооң-биле холбаштыр Женеваның тайбың конференциязын чыылдырарының болгаш аңаа мырыңай эгезинден тура-ла база дең эргелиг-биле Палестинаны хостаары организацияның төлээлекчилериниң киржириниң чугулазын демдеглээн.

Чугаалажыышкыннар үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Сирия Араб Республиканың Президентизи Хафез Асад апрель 18-те Москвага чедип келген.

ЧУРУКТА: аэродромга ужуражыышкын үезинде.
(СЭТА. Чурукту фототелеграф-биле хүлээп алган).

НАЙЫРАЛДЫГ БАЙДАЛГА

СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң чазаа апрель 18-те Кремльдиң улуг ордузунга Араб Социалистиг чаартылга партиязының Чиңгине секретары, Сирия Араб Республиканың Президентизи Хафез Асадка тураскааган дүштеки шайлалганы эрттирген.

Дүштеки шайлалгага САР-ның Президентизи-биле кады оон баштап келгени Сирияның партия-чазак делегациязының кежигүннери база киришкен.

Шайлалгага совет таладан эштер Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин, А. А. Громыко, Б. Н. Пономарев, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы К. Ф. Ильященко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы Н. А. Тихонов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы Н. К. Байбаков, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң Даргазы А. П. Шитиков, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң секретары М. П. Георгадзе, ССРЭ-ниң министрлери, ССРЭ-ниң күрүне комитеттериниң даргалары, албаның өске-даа кижилери киришкен.

Дүштеки шайлалга үезинде СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев чүве чугаалаан.

Эш Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы

Эргим эш Хафез Асад!
Хүндүлүг сирий өңнүктер!
Эштер!

Бистиң өңнүүвүс, Араб Социалистиг чаартылга партиязының Чиңгине секретары, Сирия Араб Республиканың Президентизи Хафез Асадка болгаш найыралдыг Сирияның оон-биле кады келген күрүне болгаш политиктиг ажылдакчыларынга Москвага база катап байыр чедирерин бисте өөрүнчүг-дүр. Сирий улус бодунуң национал байырлалын—даштыкы шериглерни бодунуң чуртундан үндүрген хүнүн чоокта чаа байырлап эрттирген болгай. Бо хүн совет кижилерниң чүректеринге база чоок.

Чүге дизе бистиң чуртувус аңаак Сирия республиканың хосталгазы, хамаарышпас чоруу болгаш тускайлаң хөгжүлдези дээш шиитпирлиг-биле туржуп турган баштайгы чурттарның бирээзи болгай. Империалистиг агрессияга удур сирий улустуң демиселиниң үлүүнге онаашкан дайынчылгалдаларының чылдарында безин бис бо турушталга быжыы-биле турган бис. Бис ол турушталда ам-даа турбушаан бис.

Тиилээн социализмниң чурттары болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкинниң күштери—бот-бодунга ёзулуг эвилелчилер боор турар.

Ол эвилел болза чер бөмбүрзээнге дарлаашкынны болгаш империалистиг уптээшкинни чайладырының херээнге улустар боттарының хуу-салымын боттары шиитпирлеп, чаа амыдыралды даштыкыдан холгаарлаашкын чокка тургузарының херээнге бараан боор турар. Ааңчызы-биле чугаалаарга, кижилер эки база чөптүг чурттазын, боттарының келир үелери тайбың амыдыралынга бүзүрелдиг болзун дээш туржуп турар.

Политиктиг хөгжүлдениң калбак план-биле үнелевишаан, ооң кол угланыышкыннарын тодаратпышаан, бистиң бөмбүрзээвистиң янзы-бүрү районнарында боор турар кандаар-даа аажок улуг чаартылгаларны, тайбыңның талазынче чайлып турар өскерилгелерни, улустарның хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун, социал дипшилгелерин эскербейн баар болза хоржок.

Чоокку Чөөн чүк—бо бодалга база хамааржыр апаар. Аңаа болган болуушкуннар дүшкүүрлүг хөгжүп, чамдыкта дыка берге характерлиг-даа боор турду. Чамдык араб күрүнелерниң политиказынга чамдык өскерилгелер база боор турду. Ынчалза-даа бир эвес моон мурнунда Чоокку Чөөн чүкке колонизаторлар кандыг-даа контроль чокка хааннап турган болза, ам араб чурттар политика талазы-биле хамаарышпас апарган болгай. Оларның улустары социал дипшилгениң оруу-биле чорууурунга долу шиитпирлиг. Бо чаартылгалар тооргу талазы-биле катаптаттынмас.

Сөөлгү үеде чүвениң ужуру чүге Чоокку Чөөн чүк айтырыын таарыштырарынче угланганыл база Женева конференциязын чүге чыылдыра бергенил? Херек кырында өске аргалар болгаш методтар ажыглаарынче сундулуг күрүнелерниң (ол кымга-даа чажыт эвес-ле болгай) найысылалдарында ооң дугайын чугаалажы бергениниң ужуру чүде деп бодаар силер?

Маңаа шиитпирлиг болган чүве чүл дизе, бүгү талалыг таарыштырылга дээш Чоокку Чөөн чүктүң бодунда-даа, ооң дашкаар черлерде-даа улуг күштерниң туржуп турарыдыр, ону херекке албайн барып болбас болгай.

Чоокку Чөөн чүкте дүшкүүрлүг чорукту узуткаар дээш тайбынга ынакшылдыг бүгү улустар шиитпирлиг-биле туржуп турар.

Совет Эвилелиниң дугайын тодаргай чугаалап боор мен: Чоокку Чөөн чүкке чөптүг болгаш быжыг тайбыңны тургузар дээш бистиң чүткүлүвүс өскерлиш чок болгаш чайгылыш чок.

Ол дугайын тайбың болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазы дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улам ынайгы демиселдиң программазын идип үндүрген Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң даштыкы политика талазы-биле шиитпирлеринде тодаргай айыткан.

Бистиң чуртувус Чоокку Чөөн чүктүң чери тайбың болгаш дүвүренчиг эвес турзун дээш, Израиль агрессияның уржуктарын чайладыр дээш шиитпирлиг туржуп турар. Бистер радикалдыг таарыштырылга дээш туржуп турар бис. Маңаа хамаарыштыр бистиң саналывыс—деңнеп көрген болгаш кол чүвези шынчы санал боор турар.

Чоокку Чөөн чүкке чөптүг тайбыңның боор болур үндезиннериниң талазы-биле бистиң чоокта чаа бүгү улуска чарлап дыңнаткан бодалдарывысты бүгү делегейге, оон иштинде араб улустарның талазындан калбаа-биле деткээни ынчангаш таварылга эвес боор турар.

Агрессия күжү-биле, өске черлерни эжелээриниң аргазы-биле тургускан тайбың чөптүг эвес болуру билдингир ышкажыл. Моон ап көөрге, ол быжыг эвес боор база чадавастыр. Бистер Израильдиң эжелеп алганы үндезин араб черлерни Сирияга болгаш агрессияга таварышкан өске-даа чурттарга дедир эгидип бээрин дээш туржуп турар бис.

Ооң-биле бир домей Чоокку Чөөн чүкте кандыг-ла бир күрүнениң азы улустуң амыдыралчы эрге-ажыктарынга халдап шаптыктаар ындыг быжыг тайбың тургустунмас. Ол бирги ээлчегде бодунуң тускай күрүнезин тургузары дээш эрес-дидим демисежип турар араб палестин улуска хамааржыр. Ол ук девискээрниң өске-даа бүгү улустарынга, оон иштинде израиль күрүнениң улузунга-даа база хамааржыр апаар. Олар шуптузу хамаарышпас күрүне боор, айыыл чок байдалга турар эргелиг-даа.

Тарыштыр шиитпирлээр ужурлуг бүгү айтырыгларны тодаргайы-биле чугаалажып көөрүнче Женева конференциязы шагда-ла эгелеп кирер ужурлуг турган. Ол конференцияның даргаларының бирээзи Совет Эвилели болгай. Бистер ол конференцияны чыыры дээш бүрүнү-биле туржуп турар бис.

Палестин араб улустарның хоойлу ёзугаар төлээлекчизи—Палестинаны хостаарының организациязы ооң ажылынга долу эргелиг боор киржири черле билдингир болгай. Палестинаның араб улузунга хамаарышкан чаңгыс-даа шиитпир палестиннер чокка азы оларның күзел-сорууунга удур хүлээп алдынмазын дээш база туржуп турар улус бис.

Боо-чепсектиг сегиржип алышкыннарны база дүшкүүрлүг чоруктуң одагларын узуткаары-биле делегейде байдалды экижидери дээш, улустар аразының айыыл чок чоруун быжыглаары дээш чавырдылышкынны быжыглаары дээш демисел кызыгаарлаттынмас дээрзи билдингир. Ындыг чаа одагларны тургуспазы оон-даа артык чугула боор турар.

Империалистиг күштерниң болгаш оларның чалчаларының Заирниң иштики херектеринге шериг-биле чаржала-

(Уланчызы 3-кү арында).

КИЖИЖЕ КИЧЭЭНГЕЙ

Социализмниң кол эчис сорулгазы — кижиниң чаагай чоруу. Коммунистиг партия болгаш Совет күрүне чогум-на кижи дугайында, оон чаагай чоруунуң дугайында бүгү талалыг сагышты салып турар.

Бистиң чуртувус Улуг Октябрьның 60 чылынче СЭКП-ниң XXV съездизиниң угланыышкыны-биле бүзүрелдиг бар чоруур. Бурунгаар чаа базым бүрүзүнде чоннуң материалдыг болгаш культурлуг амыдыралының деңнели сомсаал чокка бедип, миллион-миллион совет кижилериниң күш-ажылының болгаш амыдыралының байдалы улам экижип орар. Квартираларны, яслилерни болгаш уруглар садтарын, школаларны, эмнелгелерни болгаш санаторийлерни улам-на хөйнү тудуп, ачы-дуза чедиретин улам сайзырангайжыдып орар. Чурттуң экономиктиг күчү-шыдалынга даянгаш, ажылчы чоннар дугайында бүгү талалыг бо сагыш салыышкын моральдыг нормаларның болгаш социал талазы-биле үнелиг чүүлдерниң бистиң чуртувуста эң мурнакчы, эң чырыткыланчак системазы-биле неметтинип турар.

Амыдыралдың совет овур-хевириниң үндезин ылгалының бирээзи болза, хамаатыларның деңэргелии, кижиге хүндүткелдиг, дыңнангыр, кичээнгейлиг чорук, кижиниң хоойлу ёзугаар эргелерин шыңгыы сагыыры болур. Профэвилелдерниң XVI съездизинге чугаазынга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Кижи дугайында сагыш салыышкын болза чүгле оон материалдыг херегледерин хандырары эвес болгай. Съездиниң делегаттарынга чүве чугаалап тура, херектиң моральдыг, мөзү-шынар талазын онзалап көөрүн күзээн ийик мен. Аңаа тускай чарыгдалдар негеттинмес. Ынчалза-даа кижиге өске чүүл — кижиге кая-даа, хүн бүрү кичээнгейлиг болгаш сагыш салыңгыр болуру эргежок чугула. Назылап кыраан кижиниң кырааныңга чалын-мазын канчап чедип алырыл? Инвалидтиң салым-чолун канчап чиигедирил? Херек кырында бар азы болган дег хомудалды канчап эдип алырыл? Ындыг айтырыгларны амыдырал базым бүрүзүнде салып турар. Кижини кичээнгейлиг көөрүнүң бедик чаагай уран аргазын чүгле соксаал чок сайзырангайжыдып тургаш, ол айтырыгларны шиитпирлеп болур».

Бо сөстер совет кижилерни ханызы-биле хайныктырган. «Правдаже» бижээн чагааларынга кижилерни кичээнгейлиг, хумагалыг, сагыш човаңгыр көөр чоруктуң дугайында авторлар чугаалап турарлар. Чижээ, Челябинскиниң хоолай прокат заводунуң коллективи найыралдыг өг-бүледе чурттап турар: ында кандыг-даа ажылдакчының күш-ажылчы чедиишкинин эскерип билир, аныяктарны деткип, хоочуннарга чылыг сөстү чугаалап, кижи бүрүзүнүң терээн хүнүнде чечектерни тыпсып турар. В. Андриевский биле И. Балабуха армияга шериг албанын эрттиргеш, Запорожец областың «Россия» колхозка чедип келгеннер, олар тергиин эки ажылдап турганнар болгаш өгленип алганнар. Ынчаарга оларны колхозка ада-иези ышкаш көрүп, чаа бажыңның дүлгүүрүн хүлээдип берген. Воронежтиң аар пресстер бүдүрүп үндүрер бүдүрүлге каттыжыышкынында кадыкшылга баазазы бар. Чүс-чүс ажылчыннар өг-бүлелери-биле ында дыштанып турар. А хоочуннар болгаш коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары мында халас дыштанып, эмнедип турарлар. Бээзже баар путёвканың өртээ чиик, ынчалза-даа хамык ужур акшада эвес деп чүвени барымдаалааш, коллектив өлче баар кижилерниң ачы-хавыязын үнелеп, хүндүлелдиг кижилерни чорударын шиитпирлээн...

Ындыг чижектер аажок хөй, олар амыдыралдың бүгү талаларын хаара тудуп турар. Кичээнгейлиг, сагыш човангыр чоруктуң янзы-бүрү илередиглериниң дугайын дыңнадып тура, номчукчулар чөптүү-биле мынчаар бижип турарлар: партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары, бүдүрүлге болгаш албан черлериниң удуртукчулары күш-ажылчы коллективтерге негелделиг, принципиалдыг болгаш оон-биле кады эш хуузунуң хүндүткелдиг байдалын тургузуп билир, кижи бүрүзү оон күш-ажылы болгаш аргашинээзи шынныы-биле үнелеттинер дээрзинге бүзүрелдиг ындыг черлерде кижилерже кичээнгейлиг чорук тургустунары бүгүдеге билдингир.

Совет кижи чүгле хөй анша-шалыңчыг азы шаңнал-макталдыг болурун күзеп турар эвес, а ол чылыг-чымчак сөстү, үнелелди, мораль талазы-биле деткимчени база күзеп турар. Пензаның «Юрсовский» совхозка чоокта чаа мындыг таварылга болган. Лебедянка салбырга чарышка саанчы А. Драгунова баштайгы тиилелгени чедип алган. Малчыннарның район слёдунче чорударын ынчан аңаа аазааннар. Ынчалзажок директорнуң хүлээлгезин күүседип турган Ф. Сутягин, партком секретары В. Якушев болгаш ажылчын комитединиң даргазы М. Елисеев хенертен мынчаар шиитпирлээн: тиилекчиниң фамилиязы районда «шоолуг сураглыг» эвес төлээде ажыл-агыйдан ынаар өске саанчыны чорудар, а тиилекчини чүгле шаң-биле шаңнап каар. Ынчаарга шакты олар саанчыга дуюнаа, фермадан чанып орда «тыпсы» шаапкан. Ол удуртукчулар ындыг янзылыг шын эвес шиитпир-биле, ону көгүткен янзылыг белек-биле кижини шуут дорамчылаан, саанчыларның бүгү коллективин хомудаткан, күш-ажылчы чарыштың, оон моральдыг идиг бериишкининиң ролюн ынчаар кудулаткан.

Кижилерге ындыг кичээнгей чок, ёзу-барымдаалаар, ол хамаан ийикпе кылдыр көөр чоруктуң мындыг чижектери бистиң амыдыралывыста база-ла таварышкылаар-дыр. Ак сеткилдиг ажылдакчыны кичээнгейге албайн баар, путевканы чогум-на бээр ужурлуг, ону ылап-ла хереглеп турар кижиге бербейн, дайын инвалидин кичээнгейге албайн баар, пенсионерни хомудады кааптар дээн ышкаш ... чоруктар бисте хөй. Кижилерниң аразында харылзаа холбаазы, ниити культуразы коллективте чавыс турда, хөй-нииитиниң санал-оналын шоолуг херекке албас черлерде, а партия организациялары, коммунистер, удуртукчуларның ажылын, чогуур негелдени болгаш принципиалдыг чорукту кошкатканда ындыг чоруктар таварыжы бээр. Коллективти удуртуп турар эштерден кижиге кичээнгейниң деңнели улуу-биле хамааржыр.

Бисте ниитизи-биле улустуң культуразы өзүп турар, кижилерни кичээнгейлиг көөрүнүң уран аргазын билир, өваарымчалыг удуртукчулар улам көвүдээн. Ынчалза-даа ол чорук кайы-бир ажылдакчының чүгле хууда мөзү-шынарындан, аажы-чаңындан хамааржыр дээни ол эвес болбайн аан. Кандыг-даа эрге-дужаалдыг удуртукчу коллективке таарымчалыг моральдыг байдалды тургузуп, деткип билир хүлээлгелиг, ол болза чоннуң эрге-ажыктарын камгалаар ужурлуг төлээлекчизи-дир. Дыңнангыр, сагыш салыычал чорук — политиктиг улуг ужур-дузалыг шынарДЫР, удуртукчуларның быжыг туруштуун оон көрүп болур.

Ынчалза-даа чүгле удуртукчулар эвес, ажыл-ишчи, хамааты бүрүзү чүгле эргелерлиг эвес, харын база хүлээлгелерлиг. Күш-ажылга ынак, харыысалгалыг болуру, сагылга-чурумнуг, организастыг болуру, ниитилелден чүгле хөйнү алырын бодаар чорукту болдурбазы — бистиң кижи бүрүвүстүң бодуңга шиңгээдип алыр ужурлуг бедик чаагай чаңчылы болур. «Ниитилел — кижиге, кижи — ниитилелге» деп лозуң кайы-даа талазы ийилээ деңге чугулазы-биле, олар чардынмазы-биле чөптүг болуп турар.

Кижиже сагыш салыычал чорук — бистиң ниитилеливистиң мораль-политиктиг чаңгыс эвин болгаш мөзү-шынар талазы-биле таарымчалыг байдалды улам ыңай быжыглаарының үндезини болур. Ол болза коллектив бүрүзүнүң, бистиң бүгү улузувустуң — коммунизм тургузукчузунуң чаа күш-ажылчы чедиишкиннериниң чугула негелдези болур.

(«Правданың» мурнуку чүүлү).

ЧАСКЫ ХҮН ЧЫЛДЫ ЧЕМГЕРЕР

Онгу беш чылдың ийиги чылының хову ажылдары республиканың бүгү булуңнарында калбарган. Бедик дүжүт дээш демиселдиң эгелээни ол. Бо дугайында тускай эртемниглер чүнү бодал турарыл? Оларның чамдык төлээлеринге сөс.

М. А. ХАЗБУЛАТОВ, көдээ ажыл-агый министрииниң чер ажылының талазы-биле оралакчызы.

Республиканың тараажылары онгу беш чылдың ийиги чылында 259 муң тонна тарааны, 18,5 муң тонна картофельди, 8,7 муң тонна ногааны бүдүрер. Бо дээрге, амыр эвес хүлээлге. Оон күүселдези хову ажылдарын канчаар эрттиргенивистен дорт хамааржыр.

Часкы хову ажылдары республиканың бүгү булуңнарында калбарган. Шык базырыышкынын дооскан колхозтар болгаш совхозтар хүн келген тудум-на көвүдеп турар. Чер аңдарылгазы база эгелээн. А суггатчылар сугну халас ыттпас дээш ажылдап турарлар. Бо бүгү ишти организастыг чорудары ажыл-агыйлар удуртукчуларындан, тускай эртемниглерден болгаш тараажы бүрүзүнден негеттинип турар.

1977 чылдың хову ажылдарын чорударында онзагай түүлдер хөй. Оларга хөрзүн үрелиишкининге удур техниканы ажыглаарын калбартыры, суггаттыг черлерни бүрүн шиңгээдири, хову ажылдарының шынарынче кичээнгейни улгаттырары, техниканың күчүзүн долу ажыглаары чижектиг айтырыглар хамааржыр. Ук айтырыгларны боттандырарда эртем-техниканың болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннеринге даянып ужурлуг бис.

Хову ажылдарынга шыңгыы контрольду тургузар херек. Агротехниканы бичии-даа хажыдып болбас. Тараажы бүрүзү дүжүттүң салым-чолу дээш харысалганы бедидер ужурлуг.

В. Д. ПАЗЫН-ООЛ, Дуржулга станциязының директорунуң эртем талазы-биле оралакчызы.

Бистиң республикада хөрзүннүң хаттаар үрелир чоруу улуг ажыл-агыйынга үш миллион рубльдиң когаралын чедирген. Чоокку чылдарда когарал ам-даа хөй болур. Ындыг болганда хөрзүн үрелиишкини-биле демисел бо хүннерде кижи бүрүзүнүң хүлээлгези болур ужурлуг.

Үрелген хөрзүннү катап эдери берге. Ону билип тургаш-ла, черни камныг ажыглаарының дүрүмнерин хажыдар бээр улусту бо-ла көөр-дүр мен. Чижээлээрге, кур черлиг ховуларда олуй-солуй чара тырттыргылап каан аңдазын истерин көрүп турар бис. Ындыг черлерниң үнелиг хөрзүнүн хат ызырындырбас, суг чуп кааптар болгай. Чер ажылының агротехниказын сагывас механизаторлар база хөй, оларга шыңгыы хемчег көргүзери, торгаары чугула. Чүгле ынчан черге ээ-харысалга чок чоруктан адырлып болур бис.

Часкы тарылганың хүннери келген. Ол дээрге хөрзүн үрелиишкини-биле демиселдиң эң-не дамчыг үези-дир. Бо хүннерде тараажы бүрүзү, ажыл-агый болгаш хову-трактор бригадалары агротехниканы сагыырынче кичээнгейни салыр, тускай аңдазыннарны, плоскорездерни, сеялкаларны болгаш өске-даа техниканы бүрүн ажыглаар, суггарылганың мурнакчы аргаларын шиңгээдир ужурлуг. Тарылга шөлүнүң дилиндектериниң калбаа 30—50 метрден улгаттырбазы чугула.

Чер ажылының бүгү хевирлери ажыл-агый бүрүзүнде план ёзугаар чоруп турар. Хөрзүн үрелиишкини-биле демисел база ындыг.

А. И. ШКОРКИНА, республиканың күрсортучасток инспектору.

Тыва АССР-ниң девискээри үш агаар-хөрзүн зоназынга хувааттынган. Тарылганың агротехниказы ол зоналарга аңгы-аңгы болур, ону барымдаалаары чугула. Ынчалза-даа чаңгыс ажыл-агыйның девискээринге ол үш зонаның кайызынга-даа хамааржы берги дег черлер база туруп болур. Ындыг болганда агроном бүрүзү агротехниканы хынамчалыг шилип алыр ужурлуг.

Республиканың күрсортучастогу чаа сорттарны агаар-хөрзүн зоназын барымдаалап шиңгээдип турар. Үрезинниң тарыыр хуусаазын безин ону ёзугаар доктаадырын оралдажып турар бис. Бистиң каш чыл улаштыр чорудкан дуржулгаларывыстан илерээни болза, Бии-Хем районга кызыл-тасты майның баштайгы он хонуунда, Таңдыга — майның ийиги он хонуунда, Чөөн-Хемчикке — майның сөөлгү он хонуунда тарыыры чогумчалыг.

Үрезинни чажарының хуусаазын элээн каш чылдар дургузунда хынап келдивис. Суггат чок черге апрель эгезинде тараан кызыл-тас үш зонаның кайызынга-даа гектардан 3,5 центнерден дээре дүжүт бербеди, майның сөөлгү он хонуунда тарыырга харын эки түңнелдиг болур чорду.

Дүжүттүң бедидеринге гектар черге чажар үрезинниң хемчээли база улуг салдарлыг. Ылангыя кызыл-тастың «Саратовская—29» сортунуң үрезинин бир гектарга үш миллионну чажары таарымчалыг, чүгле Бии-Хем, Таңды чергелиг районнарга 4-5 миллион чедирип болур. Үрезинни чогуур хемчээлинден көвүдеткен ажык чок. Чүнү-даа үрезинни чажар шынарынга чедир арыглаттынган турар ужурлуг.

Чаа сорттарны болгаш черле сорттуг үрезиннерни шиңгээдип ап турарывыс четпес. Бо талазы-биле ажыл сески беш чылдың деңнелинде артпышаан. Ам бисте кызыл-тастың 86 хуузу, арбайның 64 хуузу, чинге-тарааның 59 хуузу сорттуг, а районнаткан үрезиннерниң деңзигүүрү оон-даа чарыс.

Күрсортучасток чылдың-на 80—90 янзы дуржулганы кылып, сорттарны хынап турар. Ынчалза-даа ол ажылдың түңнели база багай. Сорт чаартылгазын энижидер болгаш сорттуг үрезиннерни көвүдедир ажылче улуг күштү мөөңнээри чугула. Ылаңгыя апробаторларның мергежилин бедидеринче, апробацияны дүрүм ёзугаар чорудуп турарынче сагыш салыр херек.

В. П. АЙЫЖЫ, «Тыва» совхозтуң кол инженери.

Часкы тарылганы чогуур үезинде бедик шынарлыг доозарынга машина-техника болгаш инженер ажылы улуг рольдуг дээрзи билдингир. Бистиң совхозтуң дирекциязы, партком болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары техниканың кадагалалынче болгаш ажыглалынче кичээнгейни бо хүннерде улам-на күштелдирген.

Совхозта 22 автомашина, 36 трактор бар. Онгу беш чылдың баштайгы чылында ортумак-биле оларның 90 хуузу ажылдаан. Бо дээрге багай эвес көргүзүг. Ылаңгыя чолаачы Ондар Кызыл-оол, механизатор Виктор Ондар ышкаш мурнакчылар техниканы камныг эдилээриниң үлегерин көргүзүп турар.

Сөөлгү чылдарда техниканы кадагалаарының болгаш эдилээриниң талазы-биле элээн ажылдар кылдынган. Гараж болгаш машина-трактор мастерскаязын септеп, арыг-шевер тургузуп, дериг-херексел-биле четчелеп алган бис. Чолаачыларның болгаш трактористерниң корум-чурумун тудуп, оларның ажылын организастаарын база экижиткен. Часкы шык базырыышкынын үш-ле хүн дургузунда дооскан чорук, харын, бо бүгү хемчеглерниң ачызында болдунган деп бодаар мен.

Тарылга үезинде техника долу ажыглаттынган турарын чедип алыр сорулга-биле баш удур хемчеглерни алган бис. Трактор септелгезиниң шынарын бедидип, артык кезектер курлавырын тургузуп, техниктиг ажаалда звеноларын организастап, техниканы бүдүрүкчүлүг болгаш камныг эдилээр талазы-биле чарышты калбартып тур бис. Ындыг болганда часкы тарылганы база кыска хуусаада доозуптар арга бар. Бүгү күштү ынаар угландырар бис.

М. Х. ШЫДЫРАА, «Хемчик» совхозтуң гидротехниги.

Эрги-Барлык колхоз турар үеде-ле гидротехниктеп ажылдап турдум. Ам-даа ол ажылымда хевээр мен. Бо үениң дургузунда суггаттыг чер ажылында кандыг-кандыг өскерилгелер болганын билир мен.

Бистиң совхозта суггаттыг чер 2357 гектарда чаттылып чоруткан. Оон 1500 гектарын тараа культуралары ээлээн. Эрткен чылын оон 10,4 центнер дүжүттү бир гектарга онаашпыр алдывыс. Мал чеми культураларының дүжүдү база багай эвес болду. Ынчалза-даа суггаттыг черлерден продукцияны ам-даа чогуур деңнелге чедир албайн турар бис. Оон чылдагааннарының бирээзи — Бардыктың суггарылга системазының чамдык буланарынче сугнуң акпайн турары. Оон уржуундан халас чыдар шөлдерниң дугайын Мелиорация болгаш суг-ажыл-агыйының министерствозу билир, ук буланарының өөжүп эде кылырын аазап-ла турар, түңнел чок.

Эрткен чылын 2000 гектар черниң оңгул-чиңгилин дескилээш, кызыл-тас тараан бис. Ындыг черни суггарары эптиг, артык суг чарыгдаттынмас. Бис ол черден 19,4 центнер дүжүттү алдывыс. А бисте дески эвес черлер хөй, оларны оргулаары чугула. Бо болгаш суггарылга буланарын септээри чергелиг ажылдарга хөрецгиин ам-даа көвүдедирин күзенчиг.

Суггаттыг черлерде чемишчидилге база элээн ажыглаттынып турар. Бо чылын кордүнген үш муң тонна органиктиг чемишчидилгениң чүгле деңнези шөлдерде чедиртинген. Минералдыг чемишчидилгени бо хүннерде чажып турар, оон чедиишкиниг болурунга идегексээрим көвүг.

Бистиң совхоз суггаттыг черлерин чөп ажыглаар, оон бедик дүжүттү алыр талазы-биле кыйгырыгны бо чылын үндүрген. Ынчангаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылынга алдар кылдыр бедиткен хүлээлгелерин алган. Амгы үеде часкы хову ажылдарын чогуур хуусаазында бедик шынарлыг доозар дээш чарышты калбарткан.

КУЙБЫШЕВ. В. В. Куйбышев аттыг политехниктиг институттуң робот тудар лабораториязында прибор тударынга чылда операцияларчорударынга ажыглаар «Стрела» деп роботтарның моделин тургускан. Янзы-бүрү технологтуг ажылдарны күүседип тура, «угаанныг» машиналар 100-теп 1200 грамм чедир деңзилиг кезектерни ыңай-бээр шимчедип турарлар. Программа ёзугаар башкартынар манипуляторлар дүрген ажылдаары-биле, операцияларны ылаптыг күүседири-биле ылгалып турар.

ЧУРУКТА: робот тургузар лабораторияда (солагай талазындан оң талазынче) инженер В. П. Аньева, эртем ажылдакчылары В. А. Лавшук болгаш Ю. М. Будников оларның «Стрела» деп роботтуң чаа моделин шенеп турары.

Ю. БЕЛОЗЕРОВТУҢ фотозу.

Курлавырларны ажыглаар

ЧАСТЫРЫГДАН ӨӨРЕНИР, ОНУ ЭДЕР

Онгу беш чылдың кол угланыышкыны болза эвээш чарыгдалды үндүрүп тургаш, хөй продукцияны алыры болур дээрзин партияның XXV съездизиниң документилеринде тодаргай айыткан болгай. «Большевик» совхозтуң ажыл-ишчилери эрткен чылын чер болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрер, күрүнеге садар талазы-биле планныг даалгаларын ажыр күүсеткеннер.

Совхозтуң экономиказын быжыглаарынга чугула черни ээлеп турган хаван фермазынга хамаарыштыр мурнунда чылдарда болдурган частырыгның дугайын маңаа айтыр бодадым. Мурнунда чылдарда хаван фермазының коллективи күрүнеге эът садарынга эвээш эвес үлүүн киирип турганда чүве. 1976 чылда хаван чемгерер чүве чогундан ферманы дүжүрер деп шиитпирлээш, эки хаваннарны күрүнеге садыпкан. Уксаазы-даа шоолуг эвес 34 баш хаван арткан. Олар ам 121 баш чедир өскен.

Далаш чоруктуң уржуу-биле эки хаваннарны садыпса-даа, каш хаван өзе берген. Бистиң совхозка амгы үеде чеже-даа хаванны өстүрүп болурунуң аргазы бар, хаван чемгерер тараа артынчылары элбек. Ол чемнер өске малга херэглеттинмес чүве болганда, складтарда хар-биле холушкан, ам кээп хар эриирге харын үрелип эгелээн.

Партия обкомунуң IV пленумунуң доктаалын ёзугаар совхозка хаван өстүрерин негерген, ынчангаш совхозтуң дирекциязы, бухгалтериязы, специалистер хаванның баш санын өстүрери-биле өске черлерден хаваннар садып алыр дугайында чугааны хөй удаа кылып турза-даа, бөгүнге чедир боттанмаан. Ажылды чугаа-биле эвес, а ажыл-херек-биле бүдүрер болза эки. Биске хөй хаванны өстүрүп болур-даа: тараа, сүт артынчылары, чарба болгаш өске-даа чемнер згээртинмес, кажаа-хораа тудуп, чарыгдал үндүрериниң барымдаазы чок. Ажылчыннар чурттаар бажыңнар, кызыл-булуң, чунар-бажың, электри чырыы, хаван чеми хайындырар котёлдар четчир.

Хөй хаван азыраары — ажыктыг: бир талазында күрүнеге эки шынарлыг эътти садар, ийи талазында өске малдарның баш санын өстүреринге безин дөгүмчелиг болгай. Бир чижекти көргүзейн. Бир эвес совхоз бирээзи-ле 100 кг деңзилиг 250 хаван садар болза, ол — 25 тонна эът-тир. А оон орнунга бирээзи-ле 50 кг деңзилиг хой садар болза, 500 баш хой негеттинер. Ол хойларның чаш төлүн менди алыр болза, чылда муң баш чедип болур, хойдан-на 2 кг дүк алыр болза, 1 тонна дүктү немей ап болур-дур. Совхоз хой ажылы угланыышкынныг болганда хаван өстүрүп тургаш, ону күрүнеге садып, хойнуң баш санын көвүдедири чугула-дыр.

Хаван фермазының коллективи чүгле хаван ажаары-биле кызыгаарлаттынмас, өске ажылдарга идепкейлиг киржип турар. Олар сиген, тараа шөлүн суггарып, эрткен чылын 67 тонна сигенни кескеш, совхозка дужаады. Картофель, көк-сула тарыыр 21 гектар кур черниң ыяш-дажын аштааннар.

Ферма коллективи партия ТК-ның көдээ ажыл-агыйның ишчилеринге чагаазынга харыы кылдыр база Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылдың юбилейинге төлептиг ужуражыры-биле боттарынга бедиткен хүлээлгени алган. Кол хавандан 8, дуңгужундан 5 хаван оглун алырын, 10 га тараа, 50 гектар сиген шөлүн суггарарын, 30 тонна сигенни, хаван чемгерер 10 тонна шагар-өътү белеткээрин, ферманың үүрмек септелгезин боттарының күжү-биле чорударын олар хүлээнген.

Совхозтуң администрациязы бо коллективти эки деткиир болза олар совхозка улуг ажыктыг чүүлдү боттандырып шыдаарлар-даа, хаванның ажы эвээш деп үстүнде кылган частырыгны дарый эдип, ында ажылдап турар кижилерге моральдыг, материалдыг деткимчени көргүссе эки.

А. ТОПКАРАА,
пенсионер.

Дуржулгазын солушкан

Барыын-Хемчик районнуң Шекпээр, Аянгаты, Хөндергей, Барлык, Аксы-Барлык, Эрги-Барлык кодээ Советтериниң күүскомнарының даргалары Опей Куулар, Төгүс-оол Куулар, Серин-оол Ондар, Ниттар Саныяк, Попуш-оол Хомушку, Папын Ондар, райкүүском секретары Макар Хертек олар составтыг советтер ажылдакчылары райкүүскомунуң даргазының оралакчызы М. Г. Верещагинниң баштаалгазы-биле чоокта чаа Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана кодээ Советинге баткан кээп, ол кодээ Советтиң организас-массалыг ажылының болгаш социалистиг хоойлу-дүрүмнү сагыыр, ниитиниң корум-чурумун быжыглаар талазы-биле чорудуп турар хемчеглериниң дуржулгалары-биле таныжыкан.

Советтиң организас-массалыг ажылдарынга база үлегерлиг корум-чурум дээш ап чорудуп турар хемчеглеринге хамаарыштыр бот-боттарынга ажыктыг ажыл-ишчи беседалажыышкын кодээ Совет күүскомунуң кабинединге база улусчу дружина штавынга болган. Кодээ Советтиң организас-массалыг ажылының дугайын күүском даргазы Шериг-оол Семис-оолович Ооржак аалчыларга чамдык чижек, чурагайларны көргүзүп тургаш чугаалаан. Партияның, чазактың доктаал-шиитпирлерин ажылчы чонуң өртүзүнга таныштырарынга, ынчап-ла күүседир ужурлуг шиитпирлерни, үе-үениң чугула сорулгаларын, планныг опаалдалар боттандырар талазы-биле Советтиң ажыл-чорудулгазын, оларны күүседиринге чонуң киржилгезиниң идепкейлиг чоруун. Советтиң доктаамал комиссияларының, депутаттарының, активчилериниң ажылын аалчыларга база таныштырган. Оон-биле кады организас-массалыг ажылдарда чедир шиитпирлеттинмейн турар айтырыгларга күүском даргазы база доктааган.

Социалистиг хоойлу-дүрүмнү сагыыр болгаш ниитиниң корум-чурумун быжыглаар талазы-биле кодээ Советтиң күүскому чамдык эки чүүлдерни кылып турарының чижектерин аалчылар көрүп, оларга хамаарышкан документилер-биле таныжып. «Искра» колхозтуң баштаар черин, корум-чурум камгалалын күштелдирер дээш Советтиң күүскомунуң ажылынга боттуг дузаны чедирип, дружина штавынга тускай бажыңны берген, аңаа сес олуттуг тускай автомашинаны быжыглаан. Штабтың дериглезинге эки чүүлдер кылдынган. «Үлегерлиг корум-чурум дээш» деп кыйгырыгның адаа-биле кылдынган көрүштүг көргүзүглер хөй.

Советтер амыдыралы

Комсомолчу В. Ховалыг командирлээн 40 дружинниктер график ёзугаар дежурныйлаашкынны хүн бүрү чорудуп, арагалаар, хулиганнаар, оорлаар чоруктарны болгаш өске-даа херек үүлгедиглерни болдурбас дээш кызымак ажылдап турар.

«Үлегерлиг корум-чурум дээш» деп стенд бар. Ында улусчу дружинаның байырлыг даңгыраан, хүлээлгезин эргезин чараштыр, тода кылдыр бижээн. Штаб кежигүннериниң, үлегерлиг дружинниктерниң фото-чуруктары база бар. Штабтың хана солуну, «Дружинникке сүме» деп бөлүүнде номнарны аскан. «Арагалаашкынга болгаш алкоголизмге удур демиселди күштелдирер дугайында» РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыын бижээш, хоолааш аскан. Бильярд столу, дыштаныр ном, солун номчуурунга столдар, сандайлар бар.

Корум-чурум камгалалының талазы-биле эки чүүлдер кылдынганын, кодээ Советтиң девискээринде бо ажылдың багай эвес тургустунганын, Советтиң болгаш оон күүскомунуң ажыл-чорудулгазында чамдык эки дуржулгаларны боттарының ажылынга ажыглаарын М. Верещагин чугаалаан. Аалчылар 650 ажыг өөреникчилиг Бажың-Алаак ортумак школазының, «Сыргa», «Найырал» агитквартираларның ажылы-биле база таныжыпкан.

М. СЕВЕН,
«Шынның» корреспондентизи.

НАЙЫРАЛДЫГ БАЙДАЛГА

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында.)

жып, холгаарлаар дээш кылып турар оралдажыышкыннарынга холбаштыр ол дугайын бөгүн онзалап чугаалаар апаар.

Бистер ол дугайын мурнунда-ла чугаалаан бис, ынчалза-даа база катап онзалап демдеглексеп тур мен: бир эвес Африканың төвүнге дүшкүүрлүг чоруктуң чаа айыылдыг үндезинин тургустунуп кээр болза, күрүнелерниң аразынга харылзааларның үндезин принциптерниң бирээзин—өскениң иштики херектеринге холгаардавазының принципин үрээннериң кырынга бүгү харыысалга онаажыр апаар. Бистер ындыг чүүлдер кажан-даа болур болза, аңаа шиитпирлиг-биле удур бис. Өскениң херектеринге чаржалажып. Заирде болгаш аңаа хамаарышкан меселдежиишкинниг чорукту улам ханыладырын күзеп турар кижилер ол чорук кайы хире үржуктарлыг болурун ханызы-биле бодап көөр ужурлуг.

Эш Президент! Совет-сирий харылзааларның чыл демдегелелиниң төөгүзүнге Совет Эвилели биле Сирияның улустарының аразында найыралдың быжыгылышкынының дугайында, делегей херектериниң болгаш ийи-даа таланың харылзаазының талазы-биле деңнээлиг кады ажылдажылганы калбартырының дугайында эвээш эвес чайыннаңчак арыннар киир бижиттинген.

Бистиң улустарывыстың найыралы, тайбың болгаш социал депшилге дээш төөгүлүг демиселге оларның үндезин эрге-ажыктарынга, империализмниң агрессиязының, колониализмниң болгаш расизмниң кандыг-даа үүлгедиишкиннеринге удур демиселдиң байлак дуржулгазынга үндезилеттинип тургустунган.

Ол дээрге совет-сирий найыралдың кол утка-шынарыдыр деп чугаалап болур. Чогум-на ол бистиң харылзааларывыстың байдалын болгаш өске-даа бүгү адырларга хөгжүлдезин тодарадып турар. Бот-боттарын хүндүлеп көөрү, ажыт-чажыт чок, ак-сеткилдиг болуру дээрге бистиң найыралывыстың принциптери ол-дур. Оларга үндезилээш, ындыг найырал мооң-даа соңгаар улам быжыгар апаар.

Бистер боттарывыстың талавыстан Сирия-биле кады ажылдажылганы бүгү талалыг быжыглаары дээш болдунар-ла чүүлдерни кылып келген болгаш кылыр-даа апаар бис. Ынчангаш бо талазы-биле бистерниң ийи таланың перспективалар дугайында, бүгү талазы-биле совет-сирий харылзааларны ханыладырының болгаш делегейниң чугула айтырыгларының, хамыктың мурнунда Чоокку Чөөн чүк айтырыының талазы-биле дугурушттунган хөделиишкиннерни кылырының дугайында үргүлчү кады бодап көөрүвүс чугула боор турар. Бо талазы-биле аргалар бисте бар.

Араб Социалистиг чаартылга партиязының Чиңгиле секретары, Сирия Араб Республиканың Президентизи, Сирияның Депшилгелиг улусчу фронтузунуң даргазы эш Хафез Асадтың кадыкшылы дээш дашканы көдүрерин чөпшээреп көрүңер!

Совет болгаш сирий улустарның найыралы дээш!

Хафез Асад харыы сөс ап, чүве чугаалаан.

Эш ХАФЕЗ АСАДТЫҢ чугаазы

Бистиң адрезивиске байыр чедиргени дээш эш Леонид Ильич Брежневке хамыктың мурнунда өөрүп четтирерин база биске көргүскен хүлээп алыышкын дээш, бистиң таваржып турарывыс чаңчыл болган хүндүлээчел чорук дээш бистиң хүлээп көрүүшкүнүвүстү илередирин күзеп тур мен.

Ам мацаа эш Брежневтиң биске чугаалаан найыралдыг чугаазы мээң сагыш-сеткилимни ханызы-биле хайныктырды. Бирээде, чүге дээрге ол өңнүүвүстүң сөстери-дир. Бисти харылзаштырып турар найыралдың белдирлери хөй чылдарның дургузунда бистиң ужурашкан санывыста-ла быжыгып келген.

Ийиде, бистиң партияларывыстың, бистиң улустарывыстың болгаш бистиң чурттарывыстың чазактарының аразында тургустунуп келген найыралдың база кады ажылдажылганың харылзааларын ол сөстер илергейлеп турар.

Силерниң найыралдыг чуртуңарга мооң мурнундагы бүгү аян-чоруктар үезинде-даа ышкаш, Араб Социалистиг чаартылга партиязының удуртулгазындан, сирий араб улустан болгаш Сирия Араб Республиканың чазаандан ак сеткилдиг байыр чедиришкинин болгаш күзээшкиннерин, а ол ышкаш САР биле ССРЭ-ниң аразында янзы-бүрү талаларда найыралды база кады ажылдажылганы оларның бедии-биле үнелеп турарын силерге дамчыдып тур мен.

Бистиң амгы бо аян-чоруувусту болгаш эгелээн чугаалажылышкыннарны бистиң чурттарывыстың удуртукчуларының аразынга Дамаскыга база Москвага болуп тургулаан сүмележилгелерниң болгаш хуулда аралажылгаларның уламчылаашкыны кылдыр көрүп турар бис. Ол угланыышкын хөй-хөй чылдарның дургузунда бистиң харылзааларывыстың онзагай чүүлү болуп келген. Дең эргелерниң, бот-бодун хүндүлежириниң болгаш нииити эрге-ажыктар дээш, боттарының хосталгазын камгалап турар улустарның шынныг херээ дээш демиселдиң үндезининге бистиң чурттарывыстың аразында харылзааларны быжыглаарының база ханыладырының талазы-биле сорулгаже чүткүлдүг кады кылган күжениишкиннерниң боттаныышкынын ооң көрүп турар бис.

Бистер Сирия Араб Республикага бодувустуң Совет Эвилелинге хамаарылгавысты ооң-биле найыралды быжыглаарының өскерлиш чок чүткүлүнүң үндезининге тургузуп турар бис. Хосталга дээш улустарның демиселин деткиириниң херээнге ооң кол ролюн бис болур-чогууру-биле үнелеп база сионистиг халдаашкынга болгаш империализмге удур араб нацияның демиселин деткиириниң херээнге онза салыышкынын бедии-биле хүндүлеп турар бис.

Сөөлгү чылдарда нарын үелерни чурттап эрттирген совет-сирий харылзааларның быжыын бистиң чурттарывыс база катап бадыткап турар.

Ол оружка тургустунуп келген бергелерни чайлаткаш, олар ону чедиишкинниг ажып эрткен.

Бистиң чурттарывыстың аразында харылзаалар принципиалдыг айтырыглар талазы-биле үзел-бодалдарның дүгжүп турарының, бистиң найыралывысты, бот-бодунуң эрге-ажыктарын үнелээринге санал-оналдарның чангыс эвииниң баазазынга тургустунуп турар болгаш стратегтиг характерлиг болуп турар дээрзинге кезээде бүзүреп келген бис. Ол бүгү чүүлдер бистиң харылзааларывысты хевээр арттырарын болгаш улам ынай өстүрерин ынаныштыг магадылап турар. Бот-бодун хүндүлежириниң болгаш шын сеткилдиг кады ажылдажылганың принциптерин сагыырга үзел-бодалдарның янзы-бүрү чоруу амдыызында бистиң эчис сорулгаларывыс болгаш принциптеривис хажыттынмас болуп турда, амдыызында оларны амыдыралга боттандырар дээш күжениишкиннерни үндүрүп турда, бистиң харылзааларывысты үзүп шыдавас.

Бистиң девискээривиске чөптүг тайбыңны чедип алырынче угланган бүгү күжениишкиннерге Израильдиң бар шаа-биле удурланып турарының уржуу-биле ам Чоокку Чөөн чүк айыылдыг үе-чадада чурттап турарын билир болгай силер.

1967 чылда эжелеп алганы араб девискээрлерден Израильди бүрүнү-биле үндүрер болгаш палестин араб улустуң эргелерин, хамыктың мурнунда ооң бот тодараттынар эргезин Израиль бүрүнү-биле хүлээп көөр болза, чүгле ындыг байдалдың үезинде Чоокку Чөөн чүкке чөптүг тайбың чедип алдынган туруп болур дээрзин ханызы-биле медереп билир чорук амгы үеде делегейде өзүп турар деп бис ынчаар бодап турар бис.

Совет Эвилели империализмге удур демисежип турар улустарга деткимче көргүзериниң херээнге бодунуң принциптерин болгаш чаңчылдарын удуртулга болдурбушаан, а ол ышкаш ону бистиң-биле болгаш өске-даа араб чурттар-биле холбаштырып турар ынак харылзааларны барымдаалавышаан, араб нацияга удур угланган израиль агрессияга удур туржуп турар болгаш ооң уржуктарын узуткаарын негеп, Палестинаның араб улузунуң демиселиниң талазында туруп, ооң бот тодараттынар эргезин деткээн деп, Х. Асад уламчылаап чугаалаан. Улуг күрүне болгаш Айыыл чок чорук чөвүлелиниң доктаамал кежигүнү болур Совет Эвилели бистиң девискээривиске чөптүг тайбыңны тургузарынга күжениишкиннерин салып, эжелеттирген араб девискээрлерден израиль шериглерни үндүреринге база Палестинаның араб улузунуң чарылбас национал эргелерин хүлээп көөрүнге хамаарышкан шиитпирлерни боттандырар сорулга-биле сонуургалдыг бүгү талалар киржир Женева конференциязын эң-не чоокку үеде чыылдырарының эргежок чугулазын быжыы-биле неген турар.

Бистиң девискээривисте байдалдың дугайын чугаалап тургаш, ийи чыл дургузунда дайындан база канчаар-даа аажок улуг үрелиишкиннерден качыгдаан акы-дуңма Ливанның халаптыг байдалынга доктаавайн барып шыдавастыр мен.

Ливанга болгаш ол чуртка чоокта чаа болуп турган болуушкуннарга хамаарыштыр Сирияның политиказын тайылбырлааш, Х. Асад мынча деп медеглээн: «Бистиң эң-не улуг күзелдивис чүл дээрге, бодунуң девискээринге айыыл чок болгаш турум чорукту тургузарының херээнге Ливан бодунуң хуузунда болдунар аргаларынга даянып шыдаар болуру, ындыг болганда палестин болгаш ливан акы-дуңмаларның харылзааларынга акы-дуңмалыышкы чоруктуң база чөпшээрежилгениң ёзузу тургустунган турзун, олар нииити дайзынга удур туржуп, боттарының нииити эрге-ажыктарынга база араб нацияның эрге-ажыктарынга боттарының күжениишкиннерин каттыштырып шыдаар болзун дээш, бодунуң национал база культурлуг ролюн бүрүнү-биле катап тургузары болур.

Түңнелинде Х. Асадтың чугаалааны болза:

Бис силерниң найыралдыг чуртуңарга улустарның херээнге деткимче көргүзүп база тайбың болгаш чөптүг чорук дээш быжыы-биле туржуп турар Совет Эвилели-биле кады ажылдажылгага бүзүрел-биле чедип келдивис. Агрессияны, эжелелди болгаш үрегдээшкинни бодунга шенеп көрген ындыг кижилер тайбыңның ёзулуг үнезин өскелерден артык билир, нацистиг агрессияга качыгдап турган силерниң улузуңар ону эки билир, ынчаарга сионистиг агрессияга таварышкан бистиң улузувус база-ла ону эки билир. Тайбың чөптүг болгаш бүгүнү хаара тудуп турар болурун күзээш, бис болгаш силер тайбынче кыйгырып турар бис, чүге дээрге тайбыңның херээ аңгылаттынмас деп билип турар бис. Бир эвес тайбың бир талага шөлээткелди хандырган, ол-ла үеде өске тала чөптүг эвес чоруктан качыгдаан турар болза, тайбың тургустунуп шыдавас деп санап турар бис. Эп-сеткилди каттыштырып, бар болуп турар бүгү оруктарны база аргаларны ажыглап тургаш, тайбыңның ужун ажылдаар болза, тайбың чедип алдынып болур дээрзинге бүзүреп турар бис.

Бөгүн, бис чугаалажыышкыннарны шын сеткилдиг найыралдың байдалынга болгаш бистиң найыралывысты, кады ажылдажылганы быжыглаарын база ооң перспективаларын калбартырын хандырар бис деп быжыг бүзүрел-биле эгеледивис. Бистиң бо аян-чоруувус бистиң найыралывысты база кады ажылдажылганы хөгжүдеринге чаа салыышкынны кийрер дээрзинге бүзүреп турар бис.

Эш Леонид Ильич Брежневке изиг байырны чедирип, аңаа кадыкшылды болгаш аас-кежиин күзеп тур мен.

Найыралы-биле бистиң чоргаарланып, кады ажылдажылгазын быжыглаарынче бистиң чүткүп турарывыс совет улуска байыр чедирип тур мен. Силерниң улуг чуртуңарга бүгү талаларга улам ындыгы чедиишкиннерни күзеп тур мен.

Силер бүгүлеге байыр чедирип, силерге аас-кежиин болгаш чаагай чорукту күзеп тур мен, өңнүктер.

Совет-араб найырал болгаш бистиң чурттарывыстың аразынга кады ажылдажылга быжыгып турзун!

Хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң чарлыы

(Төнчүзү. Эгези № 89 солунда).

ТАНДЫ РАЙОН

Сес уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Садыраа Шожатпаевна **Оюн** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Чеди уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Мая Сайын-Белековна **Оюн** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Амыр-кыс Канчыыровна **Сарыглар** — Сосновкада уруглар садының ажылчыны.

Алды уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Анчимаа Ховалыговна **Ондар** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Беш уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Зоя Оюновна **Кара-оол** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Надежда Ортун-Назыновна **Монгуш** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Александра Док-ооловна **Ойнарова** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Саая Седен-Дамбаевна **Оюн** — «Коммунизмниң херели» колхозтуң колхозчузу.

Татьяна Севеновна **Пюдюрева** — Бай-Хаак суурда уруглар садының ажыл-агый эргелекчизи.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

Сес уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Сенди Маадыевна **Оюн** — «УТКА 25 чылы» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Кыргыс Комбулдаевна **Ары** — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Биче-кыс Монгушовна **Донгак** — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Татьяна Чадамбаевна **Кызыл-Уруг** — «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыны.

Кара-кыс Кыргысовна **Монгуш** — «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыны.

Валентина Донгаковна **Найдан-оол** — Жданов аттыг совхозтуң ажылчыны.

Окчаа Даракпаловна **Уйнукпан** — Хайыракан сес чыл школазының ажылчыны.

Алды уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Кошкендей Сатыповна **Артына** — Булун-Терек суурда өг-бүле ээзи.

Кара-кыс Чадамбаевна **Дамдын** — «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыны.

Любовь Кыргысовна **Дукар** — «Найырал» совхозтуң ажылчыны.

Сеский Монгушовна **Норбу** — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Ойлаа Монгушовна **Седип** — «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыны.

Беш уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Аракчаа Түлүшовна **Арапчан** — «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыны.

Анна Сатовна **Бегзи** — «Найырал» совхозтуң ажылчыны.

Дырыскыма Кыргысовна **Донгак** — «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыны.

Валентина Дагбаевна **Дондушпан** — «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыны.

Белек Монгушовна **Кечил-оол** — «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыны.

Бичен Ламзаевна **Монгуш** — «Найырал» совхозтуң ажылчыны.

Нордуп Ховалыговна **Тюлюш** — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Александра Дүвендеевна **Ховалыг** — «Найырал» совхозтуң ажылчыны.

Сыгыр Кыргысовна **Хуурак** — «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыны.

Дарый Шарапаевна **Чаш-оол** — «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыны.

Уйнук Тараачыевна **Чымба** — Жданов аттыг совхозтуң ажылчыны.

Кежик-оол Хуураковна **Эренчин** — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

ЭРЗИН РАЙОН

Тос уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Чурук Сояновна **Чымба** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Сес уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Өшкү-Саар Нанзаловна **Севилбаа** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Чеди уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Ноштуу Кенденовна **Ширмэ** — «Морен» колхозтуң бухгалтери.

Алды уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Ноозуң Баннаевна **Шара-Хөө** — Кызыл Сылдыста ясли-садтың санитарказы.

КЫЗЫЛ РАЙОН

Тос уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Ими-Сюрюн Судуевна **Кежик** — «Тере-Хөл» колхозтуң колхозчузу.

Алды уругну божааш, кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Тамара Севековна **Мортуй-оол** — «Тере Хөл» колхозтуң колхозчузу.

Беш уругну божааш, кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Клара Монгушовна **Конгар-Сүрен** — «Тиилелге» совхозтуң ажылчыны.

Александра Кууларовна **Куулар** — Шынаа кодээ Совет күскомунуң бухгалтери.

Мария Маадыр-ооловна **Ондар** — Кур чер суурда уруглар садының ажылчыны.

Долума Ивановна **Очур** — Шынаа сельсоветуң кассири.

Раиса Оюновна **Чапсын** — Шынаа кодээ Совет күскомунуң секретары.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай,
1977 чылдың март 30.

АМЫДЫРАЛГА ЫНАК КИЖИЛЕР

— Мал кыштаглаашкыны багай эвес эртип тур. Төрүүр малывыстың тозап ажыг хуузу оолдапкан. Хураганнарывыстың хүрүн, чараштарын, силиин, көрем, Борбак-Баштыгович.

— А-че, чүү дээр боларны! Хойжулаанывыстан бээр он сес чылдың ишүрү болуп чор. Малдың кыштан хүр ажары ооң ажаакчызындан хамааржыр. Агаар-бойдузу уржуктарлыг кыштарны хаая эвес чурттап эртип чордувус. Ынчалза-даа үргүлчүлелдиг соок, хат-шуурганныг эң берге кыштары бо чылын көрүп турарывыс бо-дур. Чазы барып бергедедир чадавас деп сестип тур мен. Серемчилелдиг болбааже хоржок. Бөгүн база соок-кыржаң хүн-дүр, кадай.

— Сээң ооң-на чөп. Чылыг келди, көк бакылай берди, шымбайын дээш хол копкадып болбас. Валентина кайда барды, ыжык кажаада хураганнарын чемгерзин — дээш, Ханды Дондупаевна кенин кыйгырган.

— Бо хураганнарны сигенеткеш, ынчаш мээсче үндүрүп одарладыр-дыр. Эртенги соок намдай берзин — деп чугаалааш, Самың Борбак-Баштыгович кажаада чаагай чыттыг ногаан сигенни айыр-биле шагжалаарже кагтап тур. Доругуп мандаан хураганнар сигенни үңгүп кириптилер.

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң мурнакчы хойжулары Самың Борбак-Баштыгович биле «Күш-ажылдың хоочуну» медальдың эдилекчизи Ханды Дондупаевна Монгуштарның кышкы турлаанга эртенги иштчи чугаа ынчаар үргүлчүлээн. Оларның оглу Дачый-оол Монгуш ол коданда дузалакчы малчын, ооң кадайы Валентина Монгуш сакманщик.

— Кыштан кандыг аштыңар, малчын?

Айтырыгга харыы бээринге бот-боттарын манашкан ышкап, ийилээ ыыт чок, хураганнарынче-даа, бисче-даа көргүледи. Чем эрен, чанынга келген боткур шыырак ак хураганны ап кужактааш, Хандының чугаалааны:

— Хой-даа, хураган-даа чүгээр кыш апты. Ширии талазы-биле берге кыштарның бирээзи болду. Хат-шуурган харны дожаннадыр хөртүктээниниң хараазы-биле одар дуглалган. Малчыннар турлагларын-биле аргыжылга боолган, берге-ле турду. Күчүлүг тракторлар аар далбыйлар сөөрткеш, орук ажыдып, одар харып далбыйлап, дуза чедирди. Мал кыштаглаашкынынга трактористер улуг үлүгүн киирдилер. Хөртүктелген одарлар...—деп, ол чугаалап доскалак чорда, Самың Борбак-Баштыгович үзе кирди:

— Февраль, март үезинде дожаң харга мал даваны тазарып, мырыңай бергедедир. Даваны тастаан хойну тургузу чылыг черге азырап, тас, кестип хапзырай берген даваннарын эм-биле чаап, шарып, хаптап турдувус. Мал сыыргактарын шарып, хаптаарынга суур чурттакчылары улуг дуза чедирген. Час база-ла берге уржуктарны малга чедирер. Часкы когурум малдың деңгелип баксырадыр. Ынчангаш бар мал чемнериниң курлазырын ажыглап, малдың кадалын, чемгерилгезин экижидип, сагыш салбааже хоржок.

Ханды Монгуш чаглак кажаада хураганнарны Валентина-биле ажаап, чемгерип, суг берип кирипти. Суг сөөрткен «ГАЗ—53» келгеш, суг доңмас кылдыр бажыңчыгашта тургускан цистернага барып, суун куда берди.

— Коданнарны суг-биле саат чокка хандырар дээш бо Анатолий Иргит болгаш өске-даа чолаачылар кызымак-ла ажылдап турлар—деп, хойжу чугаалады.

Суг машиназының чолаачызы А. Иргит ажыл-ишчи чугаа-соотта хаара туттурган бистерге кээп, дүргектей шараан солуннарны, журналдарны Самың Монгушче сунмушаан, амыр-менди солушту.

— Оруум узун, баар турлагларым хөй. Малдар суксаан боор—дээш, ол аъттаныпты.

Самың, Ханды Монгуштар төрүүр 417 баш хой малдап, бүгү-улусчу социалистиг чарышка кирипкеш, Седен Ооржак-биле керээ чарган, төрүүр 100 хойдан-на 90 хураган, бир башка опаалтыр 2000 грамм дүк алырын, 10 тонна-дан эвээш эвес сигенни, 10 тонна көк-суланы белеткээрин хүлээнген. Социалистиг хүлээлгезин шилдиг хоода суккаш, өөнде азып алган. Төрээн хоюнуң 400 чыгыы хураганнары менди. Хураганнарының доруга бергеннерин хүндүс чер одарладып, эртен, кежээ чемгерип турар. Күжү кошкак хойларны база азыралда тургускан.

ССРЭ-ниң бүгү ажылчы чоннарынга СЭКП ТК-ның Чагаазынга, бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер, онгу беш чылдың онаалдаларын чедиишкинниг күүседир дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалынга сорук кирген хойжу өг-бүле алган социалистиг хүлээлгезин эде көрүп, төрүүр 100 хойга опаалтыр 100 хураганны алыр дээш эрестиг ажылдап турар.

Малчынның кышкы турлаа Баян-Дугай даагын хүнээрек талазында. Хоочун хойжу өг-бүлениң чурттап орар байдалы база силиг.

С. МОНГУШ.

делегей бо хүннерде

КҮШ-АЖЫЛДЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

СОФИЯ. В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 107 чыл болур оюнга тураскааткан субботник Болгарияга политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүн-биле эрткен. Кремиковтуң металлургия комбинадынга 22 муң кижи ажылче үнген. Аңаа 2,5 миллион лев акшаның үлетпүр продукцияның кылып үндүрген. Мартен суугуларга найыралдың күш-ажылчы ээлчээнге болгар ажылчыннар болгаш совет специалистер кады ажылдап турган. Олар 4,3 муң тонна канны эзилдирген.

Өңнүг металлдарның Д. Ганев аттыг комбинадының коллективи хүннүң онаалдазын 170 хуу күүсеткен.

Ажылдаар черинге турбаан бүгү кижилер субботаны чурттакчылыг пунктуларны чаагайжыдарынга, ыяштар олуртурунга, транспорт магистральдарын салырынга тураскааткан.

УЛАН-БАТОР. Моол найысылал кызыл туктар-биле шиметтинген. В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 107 чыл болур оюнга болгаш Улуг Октябрьның 60 чылынга тураскааткан коммунистиг субботникче он-он муң уланбаторжулар үнген.

Боттарының ажылчын туруштарынга муң-муң кижилер эрес-шудургу ажылдап турган. Субботникти күш-ажылдың тергиин бүдүрүкчүлүгүнүң болгаш продукцияның тулган эки шынарының хүнү болдурар дээш ажылчын районнуң коммунистерниң эгелекчи чоруун бүгү чуртка калбаа-биле деткээн.

Моолдуң найысылалының төвүнде дерип тургузуп турар В. И. Ленинниң музейиниң тудуушкунунга ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар сорук кириишкинниг ажылдаан.

Күш-ажылдың байырлалынга 400 бүдүрүлгелерниң болгаш организацияларның ажылчыннары кирипкен деп, субботник эрттирер талазы-биле штабка СЭТА-ның корреспондентилеринге дыңнаткан.

Дарханга, Эрдэнэтке, Чойбалсанга болгаш чурттуң өске-даа районнарынга болгулаан коммунистиг субботниктер шалыпчы күш-ажыл-биле демдеглеттинген.

ВЬЕНТЬЯН. Лаостуң улусчу-революстуг аныяктарының эвилелиниң ТК-зының болгаш ооң хоорай комитединиң эгелээшкини-биле Вьентьянга эрттирген коммунистиг субботник лаос база совет аныяктарның бузулбас найыралының болгаш эп-сеткил каттыштырылгазының тодаргай көргүзүү болган.

«Бис коммунистиг субботникке улуг сорук кириишкин-биле кириптивис. Биске чаа болуп турар коллективтиг күш-ажылдың ол хевири Лаоста улам-на нептереп турар. Бистиң чуртувуска ол эгелээшкинниң чер болганга нептередир чорук Лаостуң мурнунда туруп турар сорулгаларны улам-на чедиишкинниг шиитпирлээриниң аргазын бээр» деп, механиктиг мастерскаяның аныяк ажылчыны Кхамсинг СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседага чугаалаан.

(СЭТА).

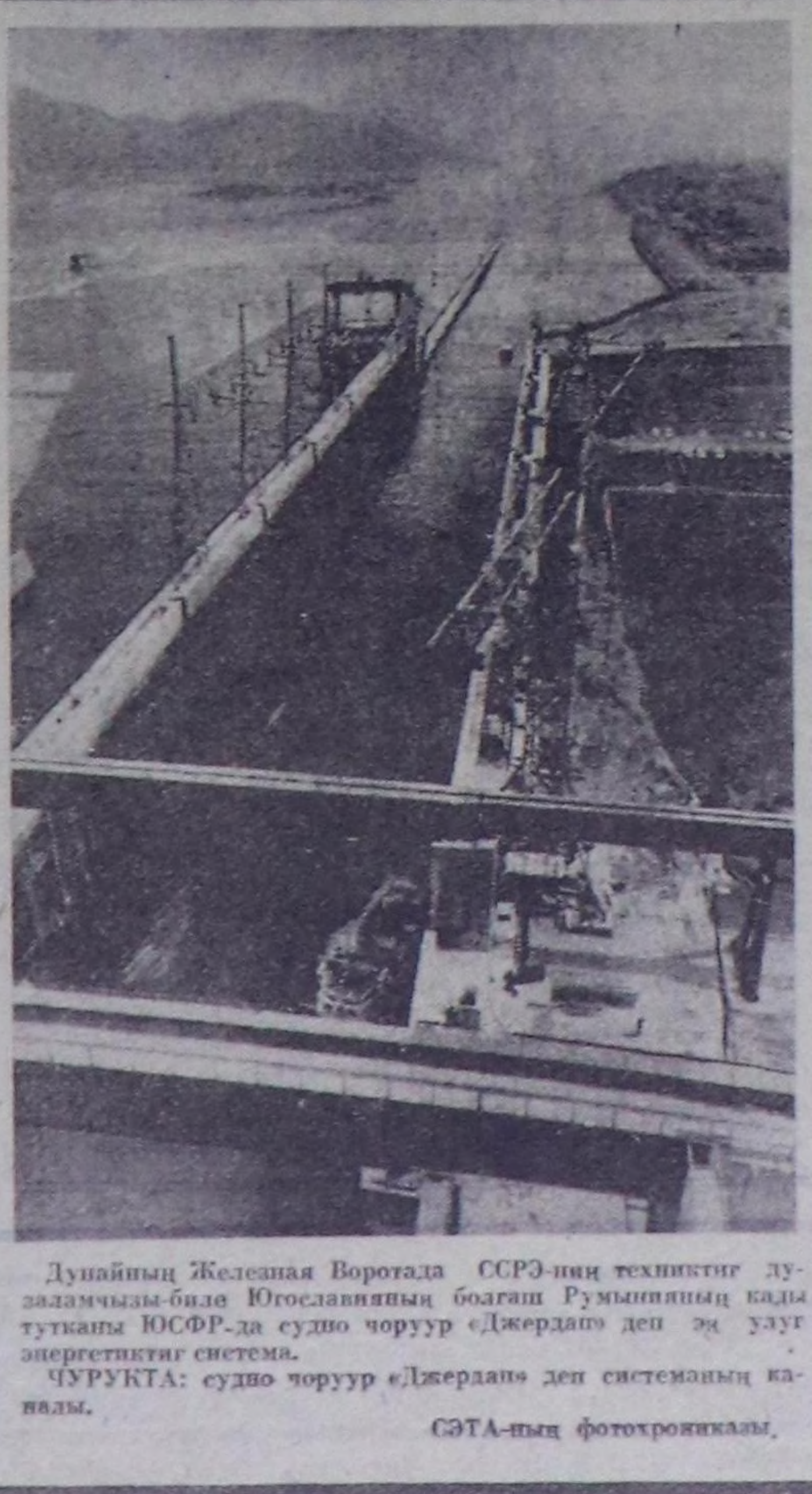

Дунайның Железная Воротада ССРЭ-ниң техниктиг дузаламчызы-биле Югославияның болгаш Румынияның кады тутканы ЮСФР-да судно чоруур «Джердап» деп эң улуг энергетиктиг система.

ЧУРУКТА: судно чоруур «Джердап» деп системаның каналы.

СЭТА-ның фотохрониказы.

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН,

БУДАПЕШТ. Будапешттиң «Орион—ЭМГ» деп радио болгаш телевидение аппаратуразының заводунуң конвейеринден бо чылын янзы-бүрү маркалыг 150 муң телевизорлар үнер. Ол болза эрткен чылдыындан 6 муң хөй. Сөөлгү ийи чылдарның дургузунда бүдүрүлге чериниң коллективи делегейниң эң дээре хевирлеринге дүгжүп турар телевизорларның үш чаа хевирлерин түүлей бүдүрүп үндүрерин шиңгээдип алган.

БОНН. Европаның социалистиг чурттары-биле садыгның ГФР-ниң экономиказынга өзүп турар ужур-дузазын «Ди тат» солун онзалап демдеглээн. Федералдыг немец банкының сан-медээлерин ёзугаар алырга, социалистиг чурттардан ГФР-же бараан киир сөөртүрү 1970 чылда 4,75 млрд. марка турганындан 1976 чылда 15,7 млрд. марка чедир өзе берген. Европаның социалистиг чурттары-биле садыг керээлери он-он муң барып герман ажылчы чоннарны ажыл-биле хандырган деп, «Ди тат» онзалап демдеглээн.

УЛАН-БАТОР. Бүгү улустуң чугаалажып көөрү-биле үндүрген кадык камгалал дугайында МАР-ның хоойлузунуң төлевилелин Моолдуң найысылалынга, хоорайларынга болгаш сумуларынга чугаалажып көөрү доозулган. Совет Эвилелиниң, социалистиг өске-даа чурттарның эң-не байлак дуржулгазын барымдаалап тургаш тургускан хоойлунуң төлевилели чурттакчы чоннуң эрге-ажыктарынга долузу-биле дүүшкен, улустуң халас болгаш бедик мергежилдиг эмчи дузаламчызын алыр эргезин юридиктиг-биле быжыглаан деп, ажылчы чоннарның хуралдарынга демдеглээн.

Чугаалажып турар үеде хоойлунуң төлевилелиниң чамдык чүүлдеринге ажылчы чоннар элээн каш немелделерни болгаш тодарадылгаларны кииргеннер. Ол саналдарны барымдаалап тура, документиниң чугаалажып көөрү-биле болгаш бадылаары-биле республиканың күрүне эрге-чагыргазының дээди органы болур МАР-ның Улустуң Улуг Хуралынга дамчыдып бээр. (СЭТА).

Египет биле Ливияның аразында харылзааларның чидигленгени

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агентилелдиң Триполиден дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Египет биле Ливияның аразында харылзааларның дүшкүүрлүг чоруу улам-на күштелген. Египет чепсектиг күштер Ливияже халдаар чадавас деп, Ливияның чазак бөлүктеринче айыттыпаан, агентилел дыңнадып турар.

«Халдаашкынның тодаргай планын «камгалал министри генерал Аль-Гамаси-биле чурттуң чепсектиг күштериниң хевирлериниң командылакчыларының аразынга чугаалажып көрген деп, агентилел айтып турар. Ол чөвүлел хуралдың түңнелинде бүгү-ле египет офицерлерни шөлээлер дедир келдирген. «Египет күштер элээн каш хонук бурунгаар Ливия-биле кызыгаарда эштиг туруштарны ээлеп алган, оларның кол сорулгазы болза, Тобрук хоорайны эжелеп алыры болгаш байдалдың хөгжүлдезинден база делегейниң канчаар көөрүнден хамаарыштыр улам бурунгаарлап чорууру болур» деп, ол-ла бөлүктер медеглээн.

КАИР. (СЭТА). Египет-ливия харылзааларда кризистиң хөгжүлдезин Египеттиң чазаа бодунуң хуралынга чугаалажып көрген болгаш «бир эвес ливия эрге-чагыргалар Ливияда туруп турар египеттерге кандыг-бир хораны чедире бээр болза, Египет бодунуң хүлээлгезин бүрүнү-биле күүседир» деп шиитпирни египет чазак хүлээп алган.

ТРИПОЛИ. (СЭТА). Ливия резолюцияга удур бүгү хоралакчы чоруктарны — өртедиишкиннерни, үрегдээшкиннерни, саадарадыышкыннарны чогуур ливия органнар истеп-хынап көөрге, ону египет эрге-чагыргаларының удуртулгазы-биле чорудуп турганы илерээн деп айтып турар материалдарны ливия парлалга парлап үндүрген.

ЕАР-ның Бенгазиде элчин чери сөөлгү чылдарның дургузунда шуут-ла шериг чепсаа шыгжаар чер болу берген, а ооң ажылдакчыларынга египет тускай албаның кадржаан офицерлерин томуйлап турган. ЕАР-ның Бенгазиде элчин черинге чоруткан ужээшкин үезинде ооң хөй санныг боолар, гранаталар, чазылдырар чүүлдер, а ол ышкаш египет «дипломаттарының» Ливияның девискээринге ойлук чок ажыл-чорудулгазының дугайын херечилеп турар документилер тывылган деп, ливия солун «Аль-Фадир аль-джалид» демдеглеп турар.

Юбилейге тураскаатkan

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылынга болгаш Кызылдың педагогика институдунуң 25 чылынга тураскааткан ниити институттуң юбилейлиг эртем-теоретиктиг конференциязы бо хүннерде эртип турар.

Тыва филологияның, педагогика болгаш психологияның, орус дылдың, литератураның болгаш математика, физика, химияның база марксизм-ленинизмниң, улустуң аас чогаалы болгаш этнографияның, даштыкы дылдарның секцияларынга студентилерниң болгаш башкыларның илеткелдерин, дыңнадыгларын тус-туста эрттирер. Аңгы-аңгы эртемнерниң башкылаашкынынга хамаарышкан дыңнадыглар база болур.

Апрель 22-де, конференцияның сөөлгү хүнүнде, пленарлыг хурал болур. «Онгу беш чылда Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштериниң хөгжүлдези» деп темага илеткелди Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы Ч. Б. Ондар кылыр. «Октябрь болгаш Тыва АССР-ге дээди өөредилгениң хөгжүлдези» деп темага илеткелди педагогика эртемнериниң кандидады доцент К. Б. Салчак кылыр.

Эртем-теоретиктиг конференцияның түңнелдерин ол хүн үндүрер.

Семинар эрткен

Чоокта чаа Каа-Хем суурга Кызыл районнуң ажылагыйларының зоотехниктериниң болгаш ветеринарларының, мал бригадаларының бригадирлериниң семинар-хуралы болуп эрткен. Аңаа 1977 чылдың бирги кварталының түңнелдерин, специалистерниң харысалгазын улам бедидер дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Бо чылдың эрткен үш айында районнуң колхозтарының болгаш совхозтарының малчыннарының канчаар ажылдааның дугайын чыылганнарга райкүүскомнуң көдээ ажылагый эргелелиниң кол зоотехниги Х. Ш. Монгуш таныштырган. Ниитиниң малын ажаап-тежээринге харысалга чок чоруктуң уржуунуң дугайында район прокурору О. П. Губина чүве чугаалаан.

Д. ЧЫДЫМ.

Фестиваль уламчылавышаан

Барыын-Хемчиктиң район төвүнүң организацияларының аразынга уран чүүл фестивалы болуп эрткен. Аңаа Кызыл-Мажалыктың шыырак дээн 6 организациязы киришкен. Фестивальды партия райкомунуң болгаш райкүүскомнуң каттышкан концерти ажыткан. Профессионал болгаш бот-тывынгыр композиторларның Ленин, партия, Октябрь дугайында ырлары сценадан чаңгыланып турган. Уран номчулга, танцылар болгаш шоодуглуг куплеттер концерттерниң программазын онзагай болдурган. Фестивальдың бүгү-ле негелделерин долу күүседип, уран мергежилдиин көргүзүп, Кызыл-Мажалыктың ортумак школазының башкылар коллективи бирги черни ап, диплом болгаш телевизор-биле шаңнаткан. Ийиги черни райпо коллективиниң бот-тывынгыр артистери ээлеп, диплом болгаш магнитофон-биле шаңнаткан. Үшкү черни Кызыл-Мажалыктың 8 чыл школазының башкылар коллективи алган. Ам бот-тывынгыр артистер апрель 23—24-те болур район фестивалынга белеткенип турар.

М. ДЫРЫШПАН,
районнуң Культура бажыңының директору.

УЛУСЧУ ЧОГААДЫЛГА ФЕСТИВАЛЫ

ТҮҢНЕЛ ҮНГЕН

Студентилерниң бот-тывынгыр уран чүүл көрүлдезинге национал хөгжүм оркестрлери ховар болганын моон мурнунда демдеглээн бис. Ынчалза-даа башкы училищезиниң (удуртукчузу И. Тюлюш), политехниктиг институттуң (удуртукчузу С. Бюрбе), көдээ ажыл-агый техникумунуң (удуртукчузу Ю. Потапов) хомус ансамбльдери фестивальга киришкеннер. Олар шаңналдыг черлерни мынчаар ээлээн: бирги черни башкы училищезиниң хөй кижи киржикчилиг ансамбли, ийигизин—политехниктиг институттуң филиалының болгаш үшкүзүн көдээ ажыл-агый техникумунуң хомус ансамбльдери алгылааннар.

Ниити ыр талазы-биле бирги черни башкы училищезинге, ийигизин көдээ ажыл-агый, үшкүзүн автоорук техникумунуң сургуулдарынга тывыскан. Танцы талазы-биле бирги черни кымга-даа тывыспаан, а ийиги черни башкы училищези болгаш үшкү черни көдээ ажыл-агый техникуму-биле автоорук техникумунуң бот-тывынгыр артистери ээлээннер.

Улусчу оркестрлер өөредилге черлеринде чок болганындан башкы училищезиниң оркестрин тиилекчи деп санаап. Хеп-сып талазы-биле бирги черни көдээ ажыл-агый техникуму, ийигизин—башкы училищези, үшкүзүн—политехниктиг институттуң филиалы алган. Идейлиг утказынар талазы-биле бирги черни база-ла филиал (удуртукчузу Р. Ахмедзянов), ийигизин башкы училищези, үшкүзүн автоорук техникуму ээлээн. Даарта республиканың хөгжүм-шии театрынга фестивальдың түңнел концерти болур.

Б. КЕНЕШ.

ЧУРУКТА: садыг училищезиниң уруглар ансамбли.

В. СЕМЕНОВИЧИНИҢ фотозу.

Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

ОЛИМПИЙ СУУРУ: ТААРЫМЧАЛЫГ, ЭПТИГ-ДАА

Москва Олимпий суурунуң төлевилелин боттандырып эгелээн. Ооң тудуун кылырыбиле найысылалдың мурнуу-барыын талазында Мичурин проспектизинде 110 гектар шөлдү тускайлаан. Ол дээрге найысылалдың эң-не чараш булуңнарының бирээзи—хемниг, хөлдерлиг, эрга-парктыг зоназы. Ол ышкаш маргылдааларның кол төптеринге чедир транспорт оруу база бар. 14 муң кижи чурттаарынга суурну таарымчалыг, эптиг кылдыр төлевилээн.

ПМА-ның корреспондентизи Александр Дедул-биле беседазынга ук төлевилелди чогааткан РСФСР-ниң алдарлыг архитектору Евгений Стамо болгаш кол инженер Владимир Костенко олимпий комплекизиниң келир үезиниң дугайында чугаалап берген.

Архитектура, планнаашкын база ажыглаашкынының талазы-биле Олимпий суур бедик структуралыг амгы үениң улуг эвес хоорайы. Ол найысылалдың амгы микрорайоннарынга дөмей, ынчалза-даа культура амыдырал хандырылга талазы-биле олардан элээн таарымчалыг болур. Ынчангаш төлевилелде келген аалчыларны магададыр онзагай чүве чок.

Чурттакчылар зоназынга он алды каът үш секциялыг 18 корпустарны үш дең бөлүктер кылдыр тудар. Бөлүк бажыннар бүрүзүнүң иштики девискээринге 600 дөрбелчин метр шөлдү кылыр. Маңаа чечектер, ногаан үнүштерни тарааш, сандайларны белеткээр. Ол дээрге спортчуларның дыштаныр чери болур.

Корпус бүрүзүнүң бирги каъдынга кижи чурттавас, маңаа чымчак мебель, чечектер тургускан вестюбиль, эмчилер ажылдаар, спорт херексели шыгжаар, таныштылдар орар өрээлдер турар. Ол ышкаш хереэженнер чурттаар корпустарда парикмахерскаяллар, хеп чуур, базар машиналарлыг немелде өрээлдер база көрдүнген. Автоматтыг дүргени ийи лифт спортчуларны херектиг каъткa чедирип каар. Мында чурттаар, дыштаныр өрээлдер бар. Бир өрээлге-ле ийи кижи чурттаар.

Чуртталга өрээлдерин дериирин баш удур кичээнгейге ап, спорт хевириниң аайыбиле бот-боттарынга дөмей эвес кылдыр дериир. Чуртталга бажыннарының шуптузунга дыштаныр өрээл, телефон, каът бүрүзүнге телевизор турар.

Чуртталга зоназынга универмаг, чем комбинады, амыдырал хандырылга черлери, поликлиника кожа туттунар.

Спортчуларның чемни эки организастаары-биле Москваның кулинарлары Олимпий оюннарынга киржир чурттарның национал чемнерин өөренип турар. Олимпий суурнуң столоваялар, ресторанпарынга оларны четчири-биле белеткээр. Ооң-биле катай ССРЭ-ниң улустарының национал кухняларының өске-даа блюдаларын база белеткээр.

Чуртталга зоназынга хары угда 4 муң кижи чемненир дөрт зал, «Орус шай», «Мороженное» деп ийи кафе, сүт садар чер бар турар. Олимпийжилерге чемни чурттуң 250 эң дээре поварлары белеткээр.

Чуртталга зоназындан аңгыда директорат, культурлуг төп («Интерклуб»), спорт комплекизи планнаттынган Олимпий сууру-биле спортчуларның таныжылгазы директораттан эгелээр. Маңаа Олимпий хоорайның баштыңчызы спортчу национал төлээлерниң удуртукчуларын хүлээп алыр. Бо-ла черге почтаны, телеграфты, телефонну, даштыкы садыг банкызының салбырын болгаш өске-даа албан черлерин тургузар.

Директорат-биле кожа культура төвү—1200 олуттуг киноконцерт залдыг, кайызы-даа 250 олуттуг ийи кино залдыг, танцы залдыг, библиотекалыг, ресторанналрлыг «Интерклубту» планнаан.

Олимпий суурнуң спортчу комплекизиниң төлевилелин тургузарда Монреальга болган оюннар организакчыларының бүгү-ле сапалдарын, сүмелерин кичээнгейге алган. Москва суурунга үш залды (универсалдыг, ойнаар, теннис) тудар, оларның бирээзи-ле 24Х42 метр хемчээлдиг болур, ийи ванналыг шывыглыг бассейнни, футбол шөлүн, маңнаар оруктарны, молот октаар, ча адар шөлдерни болгаш өске-даа спорт шөлдерни тудары көрдүнген.

Директорат бажыңында парлалга-конференциязының 200 олуттуг залын, журналистерниң спортчулар-биле ужуражыр тускай өрээлдерин магнитофоннар, телеаппаратура, алды дылга очулга кылыр синхроннуг тургузут-биле дериир. Маңаа чемненир чер база турар, ол ышкаш журналистер кожазында «Интерклуб» ресторанындан чемненип ап болур.

Олимпий оюннары дооступтурга ол суурга москвачылар чурттаар. Олимпий оюннарының соонда суурну бичии эде тударын төлевилелде көрген. Школа, уруглар садтарының тудуун олимпий объектилерн-биле катай хары угда чорудар.

(ПМА).

КЫЗЫЛЧЫЛАР ТИИЛЭЭН

Бокска элээди оолдарның база улуг улустуң команда болгаш хууда бирги чер дээш республика маргылдаазы Кызылдың төп спортзалынга үш хүн үргүлчүлээш, доозулган. Аңаа Тываның аңгы-аңгы булуңнарында чурттап, ажылдап турар эң шыырак боксёрлар шупту чыглып келген.

Талантылыг өзүп орар боксёрлар бистиң республикада бар деп чүвени элээди оолдарның аразынга болуп эрткен маргылдаа бадыткаан. Үш хүн үргүлчүлээн спортчу демиселдиң түңнелинде Кызылдың № 4 профессионал-техниктиг училищезиниң сургуулдары элээди оолдар аразынга команда талазы-биле бирги черни алгаш, республиканың Күш-культура болгаш спорт комитединиң шилчиир кубогун чаалап алган.

Команданың тренери, училищеде күш-культура башкызы Афанасий Борхонов училищеде бокс секциязын доктаамал чорудуп, ында дыка хөй оолдарны хаара тудкан. Ынчангаш келир үениң механизаторлары, тудугжулары, чолаачылары бедик мергежилдиг тренериниң удуртулгазы-биле бокс спортунуң чажыттарын күзелдии-биле шиңгээдип ап турарлар.

Кызылда уругларның спорт школазының бокс салбырының тренери Владимир Ивановтуң белеткээн командазы — ийиги, Улуг-Хем районнуң Ак-Тал суурдан келген, хөй-ниитичи тренер, бокска ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидат Василий Белектиң өөреникчилери — үшкү черлерни ээлээннер. Үстүнде адааным тренерлер бокс спортун сайзырадып, ону массалыг болдурар дээш бүгү бар арга-дуржулгазын аныяк боксёрларны белеткээринче угландырып турары өөрүнчүг.

Улуг улустуң аразынга 1977 чылда Тыва АССР-ниң чемпиону ат дээш деңзи бүрүзүнге түңнел ужуражылгалар солун эрткен. Эң чиик деңзилиг боксёрларның аразынга бирги чер дээш спортчу демисел бокска ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидаттар Дмитрий Саая биле Орлан Сангыл-оол оларның аразынга болган. Маңаа Сангыл-оол удурланыкчызын сан талазы-биле ойнап алгаш, ам республиканың ийи дакпыр чемпиону апарган.

Самагалдайдан келген Александр Кунзек, Кызылдың № 4 профессионал — техниктиг училищезиниң сургуулу Николай Ондум олар боттарының деңзилеринге бирги черлерни ээлээннер. Эрткен чылгы республика чемпионнары, Ак-Довурактың спортчулары ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидат Дугур-оол Лоовай биле бирги разрядчы Иван Калзан олар чемпион адын база катап бадыткап шыдааннар.

Ак-Довурактан келген Виктор Хен-оол 63,5 килограммга тиилээн. Кызылдың шилиндек командазының кежигүннери Сергей Чадамба, Вячеслав Дулов, боттарының деңзилеринге чемпионнааннар.

Улуг улустуң аразынга команда талазы-биле бирги черни Кызылдың боксёрлары ээлээш, республиканың Күш-культура болгаш спорт комитединиң шилчиир кубогун чаалап алган. Ак-Довурактың командазы — ийиги, республика найысылалының ийиги командазы—үшкү черлерде.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: 1977 чылда республика чемпионнары (үстүнден куду): О. Сангыл-оол, Д. Лоовай; (Адаанда чурукта) республиканың Күш-культура болгаш спорт комитединиң даргазы А. С. Нурзеттиң Николай Ондумга шаңналды тыпсып турары.

ТАЙГАНЫҢ БАЙЛААН-ЧОНГА

Эм оъттар чүгле кадык камгалалының херээнге эвес, улус ажыл-агыйынга база улуг дузаны чедирип турар. Бистиң чуртувустуң арга-арыгларында, хову-шынааларында, тайгаларында эм оъттар элбек. Оларны чыып белеткээрин чыл бүрү организастап турар. Химия үлетпүрү эмниң 40 хуузун эм оъттардан кылып турар. Аптекаларда болгаш химия фармацевтиг үлетпүрде эм кылыр чиг-эттиң херегдели өзүп, сөөлгү он чылдарда 27 тонналдан 65 тонна чедир өскен. Ол эм оъттарның белеткелиниң болгаш кылып болбаазырадырының темпизиниң өзүп турарын херечилеп турар.

1976 чылда Тываның аптека эргелели чеди тонна эм оъттар чыыр планныг турган. Тодаргайлаарга: долгаана чимизин, киш-кулаа бүрүзүн, чодураа чимизин, ыт-кады чимизин болгаш оон-даа өске эм оъттарны чыып белеткээр турган. А херек кырында 2348 килограммны чыып, планын чүгле 33,5 хуу кылдыр күүсеткен.

Бо ажылды организастаарынга болгаш кылып чорударынга республиканың мал ажыл-агый черлери улуг рольду ойнаар ужурлуг турган. Тывада ажылдап турар 12 мал ажыл-агыйларының чүгле ужү бо айтырыг талазы-биле аптека эргелели-биле керээ чарган турган —Туранның, Чадааннның, Барыын-Хемчиктиң. Ол ажыл-агыйлар чарган керээ ёзугаар 730 килограмм эм оът чыыр турган. Чадаанның мал ажыл-агый черв 10 килограммны, Туранның —79 килограммны, Барыын-Хемчиктиң — чангыс-даа килограммны чыгбаан. Шагаан-Арыгның мал ажыл-агыйы № 2 аптекага 233 килограммны дужааган.

Республикада 32 аптекалардан 23 аптека бо айтырыгже кичээнгей салып турза-даа, олардан чүгле 7 аптека планын күүсеткен. Шагаан-Арыгның № 2 аптеказы 170,2 хуу, Сарыг-Сепниң № 6 аптеказы 105,8 хуу, Кызыл хоорайның № 1 аптеказы 103,6 хуу, аптека склады 100,8 хуу. Барыын-Хемчиктиң № 8 аптеказы 147,2 хуу кылдыр планын күүсеткилээннер. Бо аптекаларның эргелекчилериниң ук ажылды эки организастааны моон көскү-дүр.

Эм оът чыылдазынга пенсионерлер М. Р. Румянцева, М. П. Румянцев олар Шагаан-Арыгның № 4 аптеказынга 110 килограммны, Е. А. Охотникова 84 килограммны, геолог Н. К. Спиридонов Каа-Хемниң № 28 аптеказынга 185 килограммны чыып дужааган.

Чайгы дыштаныышкынында болгаш өөредилге шактарындан дашкаар хостуг үезинде республиканың школаларында пионерлер, комсомолчулар бо ажылга идепкейлиг киржип турарын демдеглээр эки. Чижээнге, Сарыг-Сепниң № 1, № 2 школаларын, Сизимниң 8 чыл школазын, Ак-Довурак школазын хамаарыштырып болур.

№ 5, 7, 11, 18, 23, 25, 26, 27 аптекаларның бо ажылга харысалга чок, ук ажылды херекке албайн турары хомуданчыг.

1976 чылдың апрельде ВЛКСМ обкомунуң, аптека эргелелиниң инициативазы-биле «Ногаан аптека» деп конкурстуң тиилекчилерин ажылдап кылган. Ук штабтың төлээлери кылдыр ВЛКСМ обкому, аптека эргелели, Чырыдыышкын министерствозу, республиканың Кызыл крест ниитилелиниң комитеди сонгуткан болгаш шаңналга чарыыры-биле ол организацияларга акша түңү тускайлаан турган. Тиилекчилерге Бүгү-эвилелдиң пионерлер лагери «Артек» баар путёвка-биле болгаш 100-тен 300 чедир акша шаңналы тыпсырын көрген.

Школачылар ол кыйгырыгны бедик көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган болгаш улуг ажылды багай эвес эгелээннер. Бо чылын ук ажылга пионерлер, школачылар улам идепкейлиг киржиринге болгаш республиканың мал ажыл-агыйлары болгаш аптекалары долузу-биле киржир дээрзинге бүзүрел улуг.

В. КАЛЕДИНА,
провизор.

Телевидение

АПРЕЛЬ 20-ДЕ

МОСКВАДАН

16.05—«Владимир Ульянов». Документалдыг фильм.
16.35—«ССРЭ-ниң улустарының ырлары болгаш танцылары».
17.20—«Чечен чогаалдарны экранчытканы». «Демир агым». Уран-чечен фильм (А. Серафимовичиниң ындыг аттыг романын ёзугаар).

КЫЗЫЛДАН

19.05—Телемедээлер.
19.15—«Делегей байдалының допчулалы».
19.35—«Сорук киришкен болгаш кыйгы». Документалдыг фильм.
19.50—«Ажыктыы болгаш шынар». Дамчыдылга.
20.15—Киножурнал.
20.25—Телемедээлер.
20.40—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.45—«Ог-бүлениң төөгү бижидилгези». Хөй серияльг телешии. 2-ги эге—«Хүлээп алыышкын чок хүн». Автору—А. Трушкин.
21.40—«Спортлото» тиражы.
21.50—«Бистиң намдарывыс. 1941 чыл».
23.00—23.30—«Үе». Информастыг программа.

Агаар

Бөгүн республикага болгаш Кызылга эдир булуттаар. Чагбас. Хаттың күжү барыын талакы районнарга секундада 7—12, өске арткаңнарынга 8—15 метр чедер. Агаарның температуразы даглыг районнарга болгаш Кызылга 18—23, өске арткаңнарынга 15—20 градус чылыг болур.

Редактор Б. С. ШАРАВИИ.

КИНО

АПРЕЛЬ 20-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кара демдектиг ак куш» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: Кивочыыңды 9.30, «Солдат Иван Бровкин» 11.00, 15.10, «Үстүртен топ халдакчы» 12.45, 19.20, 21.10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Легенда ынчаар эгелээн» 15.00, «Кызыл калина» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Сени шиңме» 9.30, «Горизонт ындында» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Красноярскиниң политехниктиг институдунуң Кызылда филиалы хүндүс, кежээ болгаш бот-өөредилгелиг бирги курска дараазында факультеттерге студентилер хүлээп алыр:

Үлетпүр болгаш хамааты тудуг (1202).

Автомобильдер болгаш автомобиль ажыл-агыйы (1609).

Институтка долу ортумак эртемниг хамаатыларны хүлээп алыр; хүндүскү салбырга 35 хар чедир назылыгларны, бот-өөредилгелиг база кежээки салбырларга назы-харының кызыгаары чокка хүлээп алыр.

Билдириишкиннерни болгаш хүлээп алырының шылгалдаларын дараазында хуусаада чорудар:

хүндүскү салбырга кирерлерге билдириишкиннерни июнь 20-ден июль 31-ге чедир, кирериниң шылгалдаларын август 1-ден 20-ге чедир чорудар;

кежээки салбырга кирерлерге—билдириишкиннерни июнь 20-ден август 31-ге чедир, кирериниң шылгалдаларын сентябрь 1-ден 10-га чедир, кирип санаарын сентябрь 11-ден 20-ге чедир чорудар;

Бот-өөредилгелиг салбырга кирерлерге — билдириишкиннерни август 31-ден эгелеп хүлээп алыр, кирериниң шылгалдаларын сентябрь 1-ден 10-га чедир, кирип санаарын сентябрь 11-ден 20-ге чедир чорудар.

Институтка кирерлер физикага (аас-биле), математикага (бижимел-биле болгаш аас-биле), орус дыл болгаш литератураga (чогаадылга) кирериниң шылгалдаларын тудар.

Ортумак школаны доозуп тура алдын (мөңгүн) медаль-биле шаңнатканнар азы ортумак тускай өөредилге черлерин тергиин эки дооскаңнар дээди өөредилге чериниң шилип алганы-биле бир эртемге шылгалда дужаар. Шылгалданы дужаап тура, «кончуг эки» деп демдек алза, өске шылгалдаларны тударындан хосталыр, а «эки» болгаш «ортумак» демдектер алза, өске чогуур эртемнерге шылгалданы дужаар.

Институтка кирерлерниң конкурстуг шилип алыышкынын кирериниң шылгалдаларының үезинде алган демдектериниң үндезининге балдарның ниити саны болгаш ортумак эртемниң дугайында документиниң иштинден ортумак арифметиктиг үнелээшкин-биле чорудар.

Хүлээп алыр дугайында билдириишкинни институттуң ректорунга шилип алган факультедин айытпышаан чорудар. Ол билдириишкинге кожар чүүлдер болза: бодунуң сөөлгү ажылдап турган чериниден бүдүрүлгэ чериниң удуртукчузунуң, партком секретарының, профэвилел организациязының даргазының шынзыткан характеристика-рекомендация, а школалар дооскаңнарга директорнуң, класс баштыңчы башкызының болгаш комсомол организациязының секретарының шынзыткан характеристика-рекомендациязы (Чепсектиг Күштерниң хүрээлеңинден халашканнарга шериг кезээниң командылалындан характеристика албайн херек), ортумак эртемниң дугайында документ (боду-биле), ортумак тускай өөредилге черлерин дооскаңнарга —демдектерин ушта бижээн диплом, 5 фоточуруктар (бөрт чокка тырттырган, 3х4 хемчээлдиг), күш-ажыл дептеринден ушта бижилге, № 286 майык ёзугаар эмчи шынзылгазы, паспорт болгаш шериг билединн кирер деп турарлар боттары эккеп көргүзер.

Документилерлиг билдириишкиннерни дараазында адресче форудар: **Кызыл хоорай, Рабочая кудумчузу, 4. КПИ-ниң Кызылда салбыры, хүлээп алыр комиссия.**

«Кызыл үлетпүр тудуг» эргелелинге доктаамал ажылдаары-биле **бүдүрүлге-техниктиг килдис начальниги, материалдыг бөлүк бухгалтери, мергежилдиг дашчылар, бызанчылар, бызанчы-бетонщиктер, токарьлар, газэлектрикаңнакчылары, электриктер, слесарьлар**, тудуг талазы-биле тускай эртем чедип алыксаар ажылчыннар херек. Бот ажылчыннарга ниитиниң чуртталга бажыңын бээр, ег-бүлелиг ажылчыннарга ээлчег ёзугаар бир чыл, бир чыл чартык үе болгаш квартиралар бээр. Айтырыгларны ажыл шагының үезинде кадрлар килдизинче чорудар. № 2 автобустуң «Тудуг кезектери комбинат» деп сөөлгү доктаар чери.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизиниң 2-31-75, харысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, культура килдизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, секретарьның 2-23-35, солун кежээки бригадазы 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыг № 157.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыгының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1). ТС—00535.